

Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia

A MAGYAR HONVÉDSÉG SZÁRAZFÖLDI HADEREJÉNEK PERSPEKTIVIKUS MŰVELET VEZETÉSE

Készítette: **Szénási Imre őrnagy**

Intézmény: **Nemzeti Közsolgálati Egyetem**

Kar: **Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadászati Tanszék**

Szakirány: **Katonai vezető mesterképzési szak**

Konzulens neve, beosztása: **Fazekas Ferenc alezredes, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadászati Tanszék, egyetemi tanársegéd**

Neptun kód: **BKP7PC**

2022.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	4
1. A KATONAI STRATÉGIÁI, A HADMŰVELETI ÉS A HARCÁSZATI SZINTEK	6
1.1. A katonai műveletek szintjei.....	6
1.1.1. <i>Katonai stratégiai szint</i>	<i>7</i>
1.1.2. <i>Hadműveleti szint.....</i>	<i>9</i>
1.1.3. <i>Harcászati szint.....</i>	<i>10</i>
2. A VEZETÉSI PONTOKKAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK	11
2.1. A hatékonyság	13
2.2. A túlélőképesség	15
2.3. A rugalmasság.....	16
2.4. A rejtettség	16
2.5. A vezetési pontok felosztása.....	17
3. A HADOSZTÁLY ÉS A HADTEST VEZETÉSI PONTJAI.....	17
3.1. A hadosztály vezetési pontjai.....	18
3.2. A hadtest vezetési pontjai.....	23
4. A MAGYAR HONVÉDSÉG SZÁRAZFÖLDI HADEREJÉNEK LÉTREHOZHATÓ MŰVELET VEZETŐI KÉPESSÉGE	25
4.1. A Magyar Honvédség perspektivikus összhaderőnemi parancsnokságának hadműveleti szintű vezetési pontjai.....	26
4.2. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának rendeltetése és fő feladatai.....	28
4.3. Az aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetkép (JCOP) részei, előállítása és folyamatos karbantartása	31
4.4. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának szervezeti felépítése	36
4.4.1. <i>A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának őrzése és védelme</i>	<i>37</i>

4.4.2. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának létfenntartó támogatása.....	39
4.4.3. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának felépítése	41
4.4.4. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Művelet Vezető Központjának szervezeti felépítése.....	46
4.5. Munkarend.....	48
5. VEZETÉSI PONTOK A JÖVŐBEN	49
BEFEJEZÉS.....	51
IRODALOMJEGYZÉK	56
Könyvek.....	56
Doktori disszertációk.....	56
Szabályzatok.....	57
Folyóíratcikkek	58
Jogszabályok és egyéb szabályzók.....	58
Internetes források	58
Előadások	59
ÁBRAJEGYZÉK.....	60

“Vu fejedelem azt kérdezte: – Mi által győzhet a hadsereg?

A hadsereg irányítása által győzhetsz – felelte Vu Csi. Vu fejedelem ekkor újra kérdezett: – Hát nem a hadsereg létszáma számít?

Vu Csi pedig azt válaszolta: – Ha a szabályok és a parancsok érthetetlenek, a jutalmazások és a büntetések megbízhatatlanok, a jelzőgong hangjára a katonák nem állnak meg, és a dobszó hangjára nem indulnak el, akkor akár százszor tízezer embered is lehet, ugyan miként vennéd hasznukat?”¹

BEVEZETÉS

A fentiekben megfogalmazott idézet valóság tartalmához kétség sem férhet. A csapatok vezetése és irányítása napjainkban komplexebb és meghatározóbb feladat, mint bármikor az emberiség eddigi történelme során.

Hazánkban sincs ez másképp. Magyarország Kormánya 2020 áprilisában adta ki Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját, melynek alcíme „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”². Ezen kormányhatározat alapján került kiadásra 2021 júniusában Magyarország legújabb Nemzeti Katonai Stratégiája.³ A Kormány ebben a dokumentumban feladatul szabja: „A Magyar Honvédségnek ezért mindenkor képesnek kell lennie – a szövetséges erők beérkezéséig akár önállóan – egy fegyveres támadás elrettentésére, vagy annak bekövetkezése esetén az ország függetlenségének, területi egységének, határainak, állampolgárainak és anyagi javainak katonai védelmére.”⁴ A politikai vezetés által rájuk bízott feladatok végrehajtásához a magyar katonák korszerű, a XXI. század technikai színvonalán álló fegyverekkel kell rendelkezzenek, mely célkitűzés érdekében a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében több, párhuzamosan folyó eszközbeszerzés valósul meg.

Azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk a fentiekben említett kérdést. „Hát nem a hadsereg létszáma számít?”⁵ A válasz természetesen nem. Amennyiben nem gondoskodunk a

¹ VU-CE: A hadviselés szabályai. In: DARIDA Benedek: Szun-Ce - A háború művészete. Helikon Kiadó. Budapest, 2015. p. 82.

² 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

³ A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról

⁴ A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról, 2.A Magyar Honvédség szerepvállalását igénylő fenyegetések és kihívások

⁵ VU-CE: A hadviselés szabályai. In: DARIDA Benedek: Szun-Ce - A háború művészete. Helikon Kiadó. Budapest, 2015. p. 82.

megfelelő, robosztus, hatékony és szilárd, a kor színvonalán álló vezetési rendszerről, hiába szereljük fel katonáinkat a legkorszerűbb fegyverekkel. A probléma nem maradt észrevétlen a hazánk katonai vezetése számára sem. Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája a vezetés-irányítási képességek között megemlíti a vezetési elemeket és feladatul szabja, hogy „képesek legyenek a teljes haderő műveleti vezetés-irányítására”.⁶ Jelenleg a Magyar Honvédségben még nincsenek hadosztály és / vagy hadtest szintű vezetési pontok rendszerére vonatkozó szabályzók kialakítva, kiadva. A későbbiekben részletezett gyakorlati tapasztalataim egyértelműen rávilágítottak arra, mennyire fontos a katonai szervezetek hatékonyságának maximalizálása érdekében egy hatékony vezetési rendszer működtetése.

Tudományos diákköri munkám során az általam elérhető és feldolgozható szakirodalmakban leírtak mellett gyakorlati tapasztalataimat felhasználva arra keresek választ, hogy miképpen alakíthatók ki a hadosztály és a hadtest szintnek megfelelő vezetési pontok hazánkban. Miképpen valósítható meg ezáltal a teljes magyar haderő műveleti vezetése a XXI. század követelményeinek megfelelően.

Dolgozatomban csak a szárazföldi haderőnem vezetésével foglalkozom, a többi haderőnem vezetési pontjainak felépítése nem képezi a kutatásom tárgyát.

A probléma megoldásához, a kérdés megválaszolásához szükséges volt a magyar, a NATO, és az amerikai szabályzatok eltérő fogalomrendszerének összehasonlítása, egymásnak történő megfeleltetése, így munkámat ezzel kezdtem.

Rendszerező munkám eredményét több éves szakmai gyakorlati tapasztalatom felhasználásával integráltam a korábbi, mára már hatályon kívül helyezett magyar szabályzókkal, ezáltal nyílt lehetőségem egy potenciális műveleti vezetési rendszer kidolgozására a magyar haderő vonatkozásában.

Gyakorlati tapasztalatszerzésem során a 2009 - 2022 közti időszakban mind magyar, mind nemzetközi területen volt lehetőségem betekintést nyerni a különböző szintű vezetési pontok működésébe, működtetésébe, azok kialakításának rendszerébe. 2009 és 2015 közt az MH 25. Klapka György Lövészdandár Hadműveleti Főnökség Műveleti Részlegén dolgoztam, mely mellett 2012 és 2013 közti időszakban a Kabuli Katonai Nemzetközi Repülőtér Művelet Vezető Központjában⁷ is teljesítettem szolgálatot, 2015 és 2019 közt pedig az Északkeleti Többnemzeti Hadtest Parancsnokság⁸ Hadműveleti Központjában⁹ elsősorban hadműveleti tiszti / jelentés

⁶ A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról, 5.1.1. Vezetés-irányítási képességek

⁷ KANOC - Kabul North Operation Center

⁸ MNCNE -Headquarters Multinational Corps Northeast

⁹ JOC - Joint Operation Center

kidolgozói feladatot láttam el. Az Északkeleti Többnemzeti Hadtest Parancsnokságon a munkám során részt vettem a hadtest művelet vezető központjának megtervezésben, kiépítésében és kialakításában, a működéshez nélkülözhetetlen okmányok és eljárásrendek kidolgozásában, majd a szervezeti elem folyamatos működtetésében. A tartós külszolgálatom idején nem csak a hadműveleti tiszti beosztást láttam el, hanem lehetőségem nyílt minden hadműveleti beosztásban kipróbálni képességeimet. Az Északkeleti Többnemzeti Hadosztály¹⁰ kialakítása során mentorként segítettem a művelet vezető központjának kiépítését, és az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete¹¹ CREVAL¹² ellenőrzésre történő felkészítését. 2019 novemberétől a Magyar Honvédség Parancsnoksága Hadműveleti Csoportfőnökség Műveletvezető főnökségén látok el hadműveleti tiszti és tervezői feladatokat.

Gyakorlati tapasztalataim tekintetében kijelenthető, hogy az eddigi szakmai életutam során behatóan megismerhettem a vezetési pontok teljes spektrumának működését és felépítését, a szakaszparancsnoki figyelőponttól kezdve a század-, a zászlóalj-, a dandár-, a többnemzeti-, a hadosztály-, a hadtest- vezetési elemein keresztül egészen a Magyar Honvédség Parancsnokágának vezetési pontjáig.

1. A KATONAI STRATÉGIAI, A HADMŰVELETI ÉS A HARCÁSZATI SZINTEK

Ebben a fejezetben bemutatom a katonai műveletek szintjeit, illetve megvizsgálom, hogy megfeleltethetők-e a közigazgatás szintjeinek. Megvizsgálom, hogy a Magyar Honvédségben és a NATO szövetségi rendszerében a vezetési szintekhez mely katonai szervezetek sorolhatók be.

1.1. A katonai műveletek szintjei

A katonai műveleteket három szintre oszthatjuk. Ezek a katonai stratégiai vagy hadászati¹³, a hadműveleti vagy műveleti¹⁴ és a harcászati szintek (1. számú ábra). Általánosságban kijelenthető, hogy az összhaderőnemi erők műveleteit katonai stratégiai szinten tervezik és hadműveleti, harcászati szinten hajtják végre. Az események egyik szinten sem különíthetők el egymástól és a szintek általában átfedik egymást. A különböző szinteken a vezetés fókuszja eltérő.¹⁵ Ez azt jelenti, hogy a stratégiai szint fókuszja elsősorban a hadjáratok irányítására helyeződik, hadműveleti szinten a hadjáratok és nagyobb hadműveletek irányítása az elsődleges, míg a harcászati szinten a harc

¹⁰ MND-NE - Multinational Division Northeast

¹¹ NATO - North Atlantic Treaty Organization

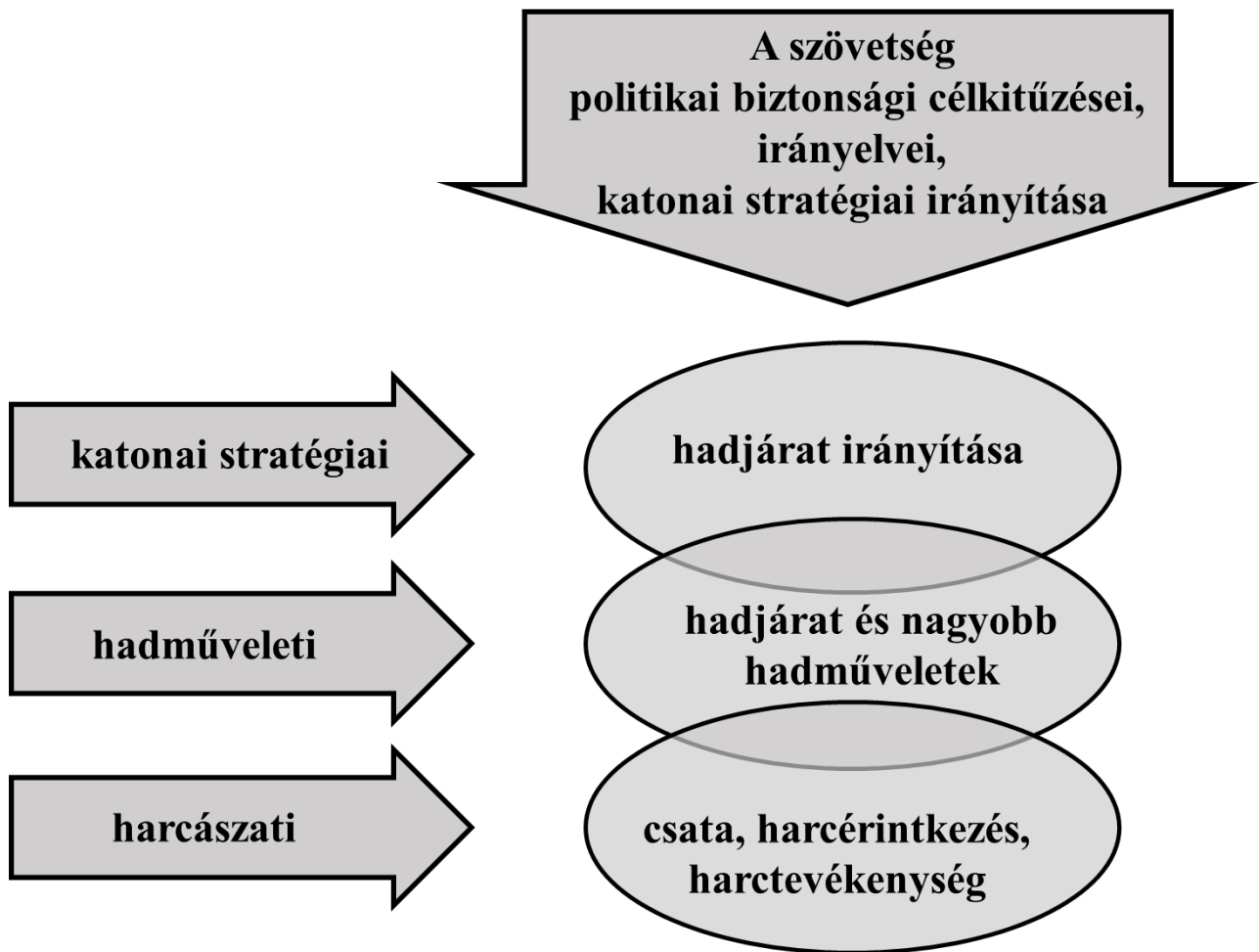
¹² CREVAL - Combat Readiness Evaluation

¹³ A két kifejezés ugyanarra vonatkozik, ezért úgy döntöttem, hogy mostantól a katonai stratégiai szint megnevezést használom.

¹⁴ Az Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018. a hadműveleti és műveleti szintet egyaránt használja, a dolgozatomban erre csak hadműveleti szintként hivatkozom a továbbiakban

¹⁵ Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018. p. I-13.

megvívása kerül előtérbe. Természetesen a katonai vezetés szintjei beazonosíthatóak és beazonosíthatóaknak is kell lenniük a civil közigazgatás megfelelő szintjeivel.¹⁶ A különböző szintek közti párhuzamot a későbbiekben fejtem ki.

1. számú ábra: A műveletek szintjei (forrás: saját készítésű ábra¹⁷)

A vizsgálatot a stratégiai szint bemutatásával kezdem, majd az alatta lévő szintek ismertetésével folytatom. Összefoglalom mind Magyarország, mind a NATO viszonylatában, hogy mely szervezeti elemek kapcsolódnak a tárgyalt műveleti szinthez. Mindhárom szint leírásakor kitérek arra is, hogy az adott szinten milyen vezetési pontokat szükséges kialakítani, továbbá ismertetem, mely szervezeti egység látja el ezt a feladatot.

1.1.1. Katonai stratégiai szint

A katonai stratégiai szinten egy átfogó politikai keretben alkalmazzák a haderőt. A nemzeti és / vagy szövetségi stratégiai célkitűzések elérése érdekében történik a hadműveletek megtervezése, a rendelkezésre álló fegyveres erők bevetése. Ezen a szinten hangolják össze a

¹⁶ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-8.

¹⁷ Az Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018 alapján

katonai és egyéb nem katonai kezdeményezéseket és erőforrásokat.¹⁸ Az elérendő célokat a legfelsőbb szintű politikai iránymutatás határozza meg, mely alapján a katonai vezetés, azaz a hadművelet parancsnoka határozza meg a hadműveleti szintű parancsnokságok számára a hadjárat és a nagyobb hadműveletek elérendő célkitűzéseit. Mindemellett hozzájuk rendeli a feladat végrehajtásához szükséges erőforrásokat, biztosítja a megfelelő műveleti szabadságot, valamint megszabja a korlátozásokat is. A művelet parancsnoka határozza meg az alárendelt hadműveleti céljait és irányítja az alárendelt erők tevékenységét a tervnek megfelelően, a meghatározott célok elérésére.

A fegyveres erők a szövetségi keretek között a kollektív stratégia részeként kerülnek telepítésre és alkalmazásra.¹⁹ A katonai stratégiai szintű vezetés mindig a civil irányítás keretei között marad, ami azt jelenti, hogy minden körülmények között a civil kontroll (nem egyezik meg a civil irányítás fogalmával)²⁰ valósul meg.

Magyarország viszonylatában ez a szint tart kapcsolatot más tárcák megfelelő szintű irányítási és vezetési elemeivel, országos hatáskörű szervezetekkel, továbbá a NATO stratégiai parancsnokságaival, valamint az EU katonai törzsével.²¹ A Magyar Honvédség katonai stratégiai szintű tervező és vezető szerve a Magyar Honvédség Parancsnoksága, amely 2019. január 1-én alakult meg. Megalakulásakor egy szervezetbe tömörítette a Honvéd Vezérkart és a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokságát is.²²

A Magyar Honvédség Műveleti Vezetési Rendszere egy egységes rendszerben felépített vezetési struktúra, katonai stratégiai szinten funkció alapján kettő vezetési pontot tud telepíteni és folyamatos munkarendben üzemeltetni, ezek a fő- és tartalék vezetési pontok. Mindemellett képes kikülöníteni egy Mobil Vezetési Elemet is. A vezetés folyamatoságának fenntartása érdekében, ezen vezetési elemeknek a hadjárat végrehajtásának minden időszakában képesnek kell lenniük a saját rendszereik telepítésére, áttelepítésére, a folyamatos üzemeltetésükre és a saját közelbiztosításuk megszervezésére is.²³

A NATO legfelsőbb katonai stratégiai vezető szerve a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)), melynek fő feladata a szövetség stratégiai céljainak elérése. Ezen stratégiai célok elérése érdekében a SHAPE

¹⁸ SZENDY István: Hadügy és Hadviselés, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. p. 135.

¹⁹ Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018. p. I-14.

²⁰ HUNTINGTON, Samuel P.: A katona és az állam, Atlanti / Zrínyi Katonai, Budapest, 1994. A szerző művében pontosan kifejti a civil kontroll fogalmát, ezért a dolgozatomban bővebben nem foglalkozom vele.

²¹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-15.

²² A Magyar Honvédség Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzata, MHP kiadvány, Budapest, 2019 p. 8.

²³ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-15

feladatkörébe tartozik elsősorban a NATO műveleteinek katonai előkészítése, a hadjáratok megtervezése, irányítása és végrehajtása.²⁴

1.1.2. Hadműveleti szint

A vezetés ezt követő, alacsonyabb szintje a hadműveleti szint: ez „*az a szint, amelyen a hadjáratok és nagyobb műveletek tervezése, lebonyolítása és fenntartása folyik a stratégiai célkitűzések elérése céljából a hadszíntéren vagy a hadműveleti területen.*”²⁵ A hadműveleti szint alkotja a kapcsolatot a stratégiai cél és az erők alkalmazása között.²⁶ Az összhaderőnemi műveleti területen a hadjárat stratégiájának megfelelően kerülnek telepítésre és alkalmazásra a fegyveres erők, a stratégiai célok elérésnek érdekében. A hadjárat rendszerint a műveletekben érintett erők által végrehajtott hosszabb időtartamú, egyidejű vagy egymás után következő műveleteket foglalja magába. A műveletek során kivívott harcászati sikerek az elvárt hatás érdekében egyesülnek, ez hozzájárul a hadászati célok és az elérendő katonai véghelyzet²⁷ teljesítéséhez. A kívánt eredmények a rendelkezésre álló erők hatékony alkalmazásával érhetők el. A hadműveleti szintű parancsnok pontosítja a stratégiai szinten jóváhagyott hadműveleti tervet, parancsokat ad ki és vezeti a műveletet.²⁸ A katonai hadműveleti szint tart kapcsolatot a megyei kormányhivatalokkal, önkormányzatokkal, megyei (fővárosi) védelmi bizottságokkal, valamint a NATO hadműveleti parancsnokságaival.²⁹

2019. január 1-i megalakulása óta a Magyar Honvédség Parancsnoksága a Magyar Honvédség hadműveleti szintű tervező és vezető szerve. Dolgozatomban készítésének időpontjában ez a parancsnokság felelős a stratégiai és a hadműveleti szintű katonai vezetésért és tervezésért is.³⁰

A Magyar Honvédség Műveleti Vezetési Rendszere a hadműveleti szinten három vezetési pontot tud telepíteni és folyamatos munkarendben üzemeltetni. A három vezetési pont közül az egyik a fő vezetési pont, melyből kikülöníthető az előretolt harcálláspont, a másik a mögöttes vagy tartalék vezetési pont, a harmadik pedig a légi hadműveleti központ. A vezetés folyamatosságának fenntartása érdekében, ezen vezetési elemekkel szemben szintén elvárás, hogy a hadjárat és a nagyobb hadműveletek végrehajtásának minden időszakában képesek legyenek a saját rendszereik

²⁴ TOPOR István, A NATO katonai struktúrája reagál az új kihívásokra, In. Honvédségi szemle, Budapest, 1. sz. (2016) pp. 3-17. és NATO Military structure, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>, Letöltve: 2021.10.23.

²⁵ AJP-01 Allied Joint Doctrine Edition E Version 1, NATO Standardization Office, 2017. February p. LEX-7

²⁶ RUTTAI László, KRAJNC Zoltán: A katonai doktrínáról. In. Nemzet és Biztonság, Budapest, I. évf. 6.sz. (2008) pp. 38-46.

²⁷ Elérendő véghelyzet: a művelet befejezésére elérendő politikai és / vagy katonai helyzet, aminek megvalósulása azt jelzi, hogy a kitűzött célok teljesültek.

²⁸ Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018. p. I-16.

²⁹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-8.

³⁰ A Magyar Honvédség Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzata, MHP kiadvány, Budapest, 2019, pp. 10-11.

telepítésére, áttelepítésére, a folyamatos üzemeltetésükre és a saját közelbiztosításuk megszervezésére is.³¹

A NATO hadműveleti szintű szervei a Szövetséges Összhaderőnemi Hadműveleti Parancsnokságok (Joint Force Command (JFC)). A három Összhaderőnemi Hadműveleti Parancsnokság³² kiemelt feladata a katonai műveletek tervezése és végrehajtása a szövetség felelősségi területén belül és azon kívül is. A JFC-k egy év időtartamra telepíthetők valamely hadszíntérre, ahol képesnek kell lenniük egy nagyobb méretű összhaderőnemi művelet vezetésére. A szövetségi rendszeren belül a hadműveleti vezetési szintnek feleltethetők meg a komponensparancsnokságok, a Szárazföldi Parancsnokság (LANDCOM), a Haditengerészeti Parancsnokság (MARCOM) és a Légi Parancsnokság (AIRCOM) is.³³

1.1.3. Harcászati szint

A vezetés szintjei közül, a legalacsonyabb szint a harcászati szint: „*A háborúnak az a szintje, ahol az ütközeteket és a harcot a harcászati egységek és alakulatok számára kijelölt katonai célkitűzések elérése érdekében megtervezik és végrehajtják.*”³⁴ Ez a szint a fegyveres tevékenységek végrehajtó szintje, ahol a kijelölt erőket a katonai feladatok és célok végrehajtása, valamint megvalósítása érdekében alkalmazzák. A célok sikeres teljesítése hozzájárul a hadműveleti célkitűzések teljesítéséhez. A szárazföldi haderőnemen belül a dandár, a zászlóalj, és a század szintű szervezetek fő és mögöttes vezetési pontokat alakítanak ki, a szakasz és raj szintű szervezetek nem üzemeltetnek vezetési pontokat. A szakaszparancsnok védelemben figyelőpontról vezeti a harcot,³⁵ amely a rejtett figyelést és a parancsok továbbítását legjobban lehetővé tévő helyen települ.³⁶

A harcászati szintű parancsnokságok kapcsolatot tartanak a helyi közigazgatási szervezetekkel, valamint a NATO hadműveleti területen lévő katonai szervezeteivel.³⁷

A Magyar Honvédség szárazföldi haderőnemének harcászati szintű vezetésének szervezeti elemei a Dandár (Ezred) Fő Harcálláspont, a Dandár (Ezred) Mögöttes Harcálláspont, a Zászlóalj Fő Harcálláspont, a Zászlóalj Mögöttes Harcálláspont, valamint a Század Figyelő Harcálláspont.³⁸ A NATO vonatkozásában a harcászati szinthez tartoznak a különböző hadtest és

³¹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-15

³² NATO Military structure, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>, Letöltve: 2021.10.23.

³³ TOPOR István, A NATO katonai struktúrája reagál az új kihívásokra, In. Honvédségi szemle, Budapest, 1. sz. (2016) pp. 3-17. és NATO Military structure, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>, Letöltve: 2021.10.23.

³⁴ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. A-2.

³⁵ Ált/59. A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcászati Szabályzata IV. rész szakasz, raj, kezelőszemélyzet, honvéd, I. kötet, 2013. p. 4-10.

³⁶ HORVÁTH Gábor: A szárazföldi harcászati vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük és működésük általános rendje, Tansegédlet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002. p. 12.

³⁷ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-8.

³⁸ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. V-1.

hadosztályparancsnokságok.³⁹ A hadtestparancsnokságok, bizonyos (korlátozott) műveletek esetén elláthatnak szárazföldi komponensparancsnoksági feladatkört, mely esetben a hadműveleti szintre sorolhatók be.⁴⁰

2. A VEZETÉSI PONTOKKAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

Ez a fejezet magában foglalja a vezetési pontok feladatait, valamint a velük szemben támasztott követelményeket, úgymint azok meghatározását, a rendeltetésüket, valamint a felosztásukat.

A vezetési pontok legfőbb feladatai a tervezés, koordináció és a vezetési funkciók vagy funkciócsoportok köré építhetők fel.⁴¹

A vezetési pontok és a velük szemben támasztott követelmények meghatározásához először meg kell állapítani azt, hogy mit nevezünk vezetési pontnak. Ezután van lehetőség rátérni a rendeltetésük, a vezetés megtervezésének és megszervezésének, a vezetési pontok rendszerének tárgyalására, a vezetési pontok rendszerével szemben támasztott követelményrendszer értelmezésére és végül, de nem utolsó sorban a vezetési pontok felosztására, osztályozására, melyek segítségével bármely vezetési pont szakszerűen leírható.

A vezetési pontot többféleképpen is definiálhatjuk. A vezetési pont a parancsnokság alapvető, a műveletek fölötti vezetés-irányítást gyakorló szerve.⁴² A vezetési pontot leírhatjuk úgy is, hogy egy olyan alegység vagy magasabb egység parancsnokság, ahol a parancsnok és a törzs végrehajtja a feladatait.⁴³ A vezetési pont meghatározható még az egység parancsnokságaként, ahol a parancsnok és a törzs tevékenykedik. Harcban az egység vagy alegység parancsnoksága gyakran lépcsőkre bomlik. Azt a lépcsőt, ahol a parancsnok található, vagy ahonnan ő működik vezetési pontnak hívják. A parancsnok elhelyezkedésétől függetlenül vezetés-irányítási funkcióit a vezetési ponton keresztül végzi.⁴⁴ A telepített vezetési pontok általában parancsnoki vagy vezetési csoportból, törzsből, valamint támogató és kiszolgáló csoportból épülnek fel.⁴⁵ A vezetési pont egy meghatározott kiterjedésű és műszakilag előkészített/ berendezett területen települ. A települési helyét az előljáró parancsnok vagy az adott kötelék parancsnoka határozza meg.⁴⁶ A vezetési pont

³⁹ NATO Military structure, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>, Letöltve: 2021.10.23.

⁴⁰ 30. NATO Bi-SC Capability Codes and Capability Statements, SHAPE, 2016, p. 234.

⁴¹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-2.

⁴² ATP-3.2.2, NATO STANDARD Command and Control of Allied Land Forces, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2016. December p. 3-29.

⁴³ FM 6-0. Commander and staff organization and operations. Version C2, Headquarters Department of the Army, Washington DC, 2016. p. 1-1.

⁴⁴ ATP-3.2.2, NATO STANDARD Command and Control of Allied Land Forces, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2016. December p. 3-29.

⁴⁵ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. pp V-52-V - 54.

⁴⁶ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. V-52.

a vezetés-irányítás gyakorlásának helye. Jellemzően rugalmas szervezetű, hogy megfeleljen a konkrét művelet/ tevékenység változó helyzeteinek és körülményeinek.

Miután definiáltam a vezetési pontok mibenlétét, rátérek a rendeltetésükre, természetesen ezt is többféleképpen írhatjuk le. A vezetési pontok alaprendeltetése az alárendeltek vezetésének megvalósítása.⁴⁷ A vezetési pontok dolgozzák fel és továbbítják az információkat, valamint a parancsokat. Feladatuk továbbá fenntartani a műveleteket/ tevékenységeket a folytonosság, a tervezés és a harci funkciók koordinálása segítségével. A vezetési pont elsődleges termékei a parancsnok és a törzs helyzetismeretéhez, illetve az alárendelt és támogató erők feladatvégrehajtásához szükséges információk. A cél az, hogy a parancsnok gyorsabban hozza meg, és a kötelék gyorsabban hajtsa végre a döntéseket, mint ahogy az ellenség képes rá.⁴⁸

A vezetés megtervezése és megszervezése során egyrészt meg kell határozni, hogy a katonai szervezetek milyen vezetési pontokat hozzanak létre, másrészt rendelkezni kell arról, hogy mikor és melyik vezetési pontról történik a vezetés megvalósítása a tevékenység egyes mozzanataiban. Szükséges azt is előre tervezni, hogy egy adott vezetési pont kiesése esetén mely vezetési pontot melyik vezetési pontnak kell helyettesíteni.⁴⁹

A fenti fogalmak meghatározása után rátérek a vezetési pontok rendszerének meghatározására. Dolgozatomban csak a szárazföldi haderőnem vezetésével foglalkozom, a többi haderőnem vezetési pontjainak felépítése nem képezte a kutatásom tárgyát. A szárazföldi csapatok vezetése, a vezetési pontok rendszerén keresztül valósul meg. A vezetési pontok rendszere összetett, beletartoznak az adott kötelék vonatkozásában a feladat végrehajtásához szükséges vezetési pontok, a vezetési pontokon és a vezetési pontokon kívül a vezetés érdekében tevékenykedő személyi állomány, továbbá a vezetés fenntartása érdekében telepített technikai eszközök összessége is.⁵⁰

A vezetési pontok rendszerével szemben támasztott követelmények meghatározásával folytatom. A vezetési pontok rendszerével szemben támasztott követelmények meghatározása alapvető fontosságú, mivel elsődleges a vezetés folyamatosságának biztosítása és fenntartása, ezzel a folyamatos vezetés megvalósítása. Ezen követelményeknek való megfelelés érdekében a vezetési pontok legfontosabb jellemzői a következők:

- hatékonyság;
- túlélőképesség;

⁴⁷ HAJDÚ István: A Törzsszolgálat alapjai és a harcmező vezetési rendszerei, Egyetemi Jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kiadó, Budapest, 1999. p. 61.

⁴⁸ ATP-3.2.2, NATO STANDARD Command and Control of Allied Land Forces, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2016. December p. 3-29.

⁴⁹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. pp V-52-V - 54.

⁵⁰ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. pp V-52-V - 54.

- rugalmasság;
- rejtettség.

A vezetési pontokban, a fent felsorolt tulajdonságoknak az adott feladatra adaptált, ideálisan megfelelő arányát, azaz, hogy mindenből a megfelelő, azaz szükséges és elégséges mennyiség álljon rendelkezésre több tényező határozza meg. A vezetési pontok kialakításakor egy-egy vezetési pont konkrét meghatározása során figyelembe kell venni az adott kötelék tevékenységének jellegét, de nem feledkezhetünk meg a különféle típusú veszélyeztetettségi tényezők arányáról valamint a rendelkezésre álló emberi, materiális és nem anyagi jellegű (tér és idő) erőforrások mennyiségéről és azok minőségéről sem.⁵¹

A vezetési pontok legfontosabb tulajdonságait a következő alfejezetekben fejtem ki.

2.1. A hatékonyság

A vezetési pontok rendszerének hatékonyságát az mutatja meg, hogy a vezetési rendszer milyen mértékben képes a szükségtelen erőforrások lekötésének elkerülésére.⁵² A vezetési pontokon a személyi állománynak, a technikai eszközöknek, a felszereltségnek támogatnia kell az információ megosztást, a gyors döntéshozatalt és a megfelelő szintű koordinációt. A feladat megvalósításának érdekében a vezetési pontnak hatékonyan kell kommunikálnia az előljáró-, az alárendelt-, a megerősítő-, a támogató- és a támogatott katonai szervezetekkel egyaránt. Mindezek alapján a hatékonyság fokmérői, annak meghatározó elemei, a vezetési pont felépítése, az egységesítés / szabványosítás, a vezetés folyamatosságának biztosítása és a vezetés képessége.⁵³

A hatékonyság fokmérői közül a vezetési pont felépítésével kezdem. A jól kiépített vezetési pont szinergiát hoz létre a vezető szervek (parancsnokság és törzs) munkájában. A vezetési ponton belül fontos a különböző törzselemek és részlegek elhelyezkedése a megfelelő belső kommunikáció biztosítása érdekében. Ez az elhelyezkedés változhat a műveletek végrehajtása során, például a hadműveleti helyzet változásakor. A vezetési pontok felépítésének alapvető elemeibe beletartozik:

- a belső- és a külső információ-áramlás hatékonysága;
- a kommunikációs rendszerek felhasználói felülete;
- az információk kijelzők (kivetítők, tablók, stb.) elhelyezkedése és használhatósága;
- a kiegészítő információk feltüntetése a térképeken és a kijelzőkön;

⁵¹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. pp V-52-V - 54. és Horváth Gábor: A vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük rendje, Jegyzet, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1994. pp 5-6.

⁵² Horváth Gábor: A szárazföldi harcászati vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük és működésük általános rendje, Tansegédlet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002. p. 6.

⁵³ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March p. 1-8.

- megfelelő munkahelyek kialakítása és fenntartása a törzs és a parancsnok részére;
- könnyű telepíthetőség (telepítés, bontás és mozgás).

A fent felsorolt elemekkel dolgozatom későbbi fejezeteiben részletesen foglalkozom, ezért most eltekintek a kifejtésüktől.

A hatékonyság következő jellemzője az egységesítés / szabványosítás, amely növeli a vezetési pont hadműveleti hatékonyságát. A parancsnokok részletes HAME⁵⁴-kat dolgoztatnak ki a vezetési pontok működtetésének minden részletére, beleértve a vezetési pontok felépítését, az előre begyakorolt harchelyzeteket, az itt zajló értekezletek alapvető követelményeit, a jelentés mintákat, valamint a jelentések időrendjét is. A vezetési pont műveleteinek begyakorlása során a kidolgozott HAME-kat pontosítják, így biztosítva azt, hogy azok rutin műveletekké váljanak.

A hatékonyság fokmérőihez tartozik a vezetés folyamatossága is. Ez azt jelenti, hogy a vezetési pont személyi állományának, felszerelésének és felépítésének lehetővé kell tennie a vezetés fennakadások nélküli folyamatosságát. A folyamatos vezetés biztosítja a vezetés állandóságát. Az adott katonai szervezetek parancsnokai meghatározzák a vezetési pontok és törzselemek elsődleges funkcióit, a megfelelő erőforrásokat rendelik hozzájuk, hogy képessé váljanak a vezetés folyamatosságának biztosítására. A vezetés folyamatosságát alternatív vagy tartalék vezetési pontok kijelölésével biztosítani kell abban az esetben is, ha a vezetési pontok rendszerének egyes elemei áttelepülést hajtanak végre vagy ideiglenesen, esetleg véglegesen harcképtelenné válnak.

A hatékonysághoz tartozik még a vezetés képessége is. A vezetési pont személyi állományának, felszerelésének és felépítésének optimális összetétele teszi lehetővé a vezetés hatékonyságát. A vezetés hatékonyságának elengedhetetlen feltétele a vezetési pontok rendszerének megfelelő színvonalú technikai eszközökkel történő ellátása, amely magába foglalja elsősorban a korszerű híradó és informatikai eszközöket, amelyek a követelmények megfelelően, megbízhatóan működnek akár áttelepülés során is. A vezetés képessége biztosítja a gyors reagálást, a helyzet változásaira, többek közt ide tartozik a kritikus információ kiszűrése és az azzal történő munka megfelelő elvégzése. Az itt szolgálatot teljesítő személyeknek a saját szakterületükön megfelelő képzettséggel kell rendelkezniük a beosztásuk alapszinten történő ellátásához, továbbá tudniuk kell kezelni technikai eszközeiket is.⁵⁵

⁵⁴ HAME - Hatályos Műveleti Eljárás

⁵⁵ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. pp. 1-8-1-9. March és HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. pp. 60-64.

2.2. A túlélőképesség

A vezetési pontok következő tulajdonsága, amelyet vizsgálni kell a túlélőképesség, mivel a vezetési pont védettsége, életképessége és működőképessége létfontosságú feltétele a sikeres feladatvégrehajtásnak. Ebben az alfejezetben foglalkozom a túlélőképesség meghatározó elemeivel, amelyek közé tartozik: a széttelepülés, a méret, a mozgékonyaság, a tartalékképzés, valamint a megbízható álcázás és rejtés. A magas fokú túlélőképesség esetenként a hatékonyság kárára valósulhat meg.⁵⁶

A széttelepülés nagyban megnöveli a vezetési rendszer túlélőképességét. Ezen elv alapján a parancsnok általában a lehető legkevesebb erőforrást telepíti előre, a bonyolult vezetési elemek nagyobb részét a felelősségi területükön hátrébb és a művelet fő irányán kívül helyezi el, ezzel is nehezítve a felfedezésüket továbbá azt, hogy a szemben álló erők pusztítani tudják azokat. Minél hátrébb települ egy vezetési pont, annál kevesebb támogató és biztosító erő szükséges a védelméhez. A művelet függvényében (magasabb egységek esetében) a parancsnok dönthet, úgy, hogy kizárólag a művelet vezetéséhez közvetlenül szükséges erőforrásokat telepíti a harctérre, míg például a hosszú távú tervezést és az elemző részlegeket (mint háttértámogatást biztosító elemeket) a békeelhelyezési körletben vagy megfelelően védett objektumban a harctéren kívül hagyja, természetesen a megfelelő közelbiztosítás fenntartása mellett.

A vezetési pont mérete alapvetően meghatározza a mozgékonyaságát, ezáltal a túlélőképességét. A kisebb méretű vezetési pont előnye, hogy egyszerűbb védeni és rejtteni, hátránya, hogy a vezetés nem minden esetben hatékony. Ezzel szemben a nagyobb vezetési pont esetében éppen ellenkezőleg, hátránya, hogy nehezebb a rejtettség biztosítása és a védelme, míg az előnye pedig az, hogy növelni képes a vezetés hatékonyságát azáltal, hogy a törzs szervezeti elemei, a beosztott személyi állomány akár személyesen is kommunikálhat egymással. A siker kulcsa ebben az esetben is az arany középút megtalálása, a vezetési pontokon szolgálatot teljesítők szükséges és elégséges, valamint lehetőség szerinti legkisebb létszámának meghatározása.

A túlélőképesség következő általam vizsgált fokmérője a tartalékképzés. A vezetési pont méretcsökkentése növeli a túlélőképességet, azonban szükséges tartalékok képzése az eszközök és a szolgálatot teljesítő személyi állomány tekintetében is, a folyamatos vezetés fenntartása érdekében. A műveletek során az eszközök meghibásodhatnak vagy megsemmisülhetnek. A személyi állomány veszteséget szenvedhet, vagy a megnövekedett pszichés terhelés képtelenné teheti őket a feladataik ellátására. Azonban a rendszer egyes elemeinek kiesése esetén megfelelő nagyságú tartalékképzéssel ezek a helyzetek megoldhatók.

⁵⁶ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March pp. 1-8-1-9.

A túlélőképesség következő jellemzője a mozgékonyság. A vezetési pontok számára a mozgékonyság biztosítja a harcrendi, hadműveleti elemmel történő együttes manőverek végrehajtását, amely különösen fontos, a vezetés alsóbb szintjein, harctevékenység közben. A vezetési pontoknak annál gyorsabban és gyakrabban kell áttelepülniük, minél közelebb vannak az ellenséghez és minél alacsonyabb szintű katonai szervezethez tartoznak. A kis méret és a telepítés megfelelő megtervezése és megszervezése teszi lehetővé a vezetési pontok gyors telepítését és áttelepülését. A vezetési pontok mobilitását közvetlenül befolyásolja a rendszeresített gép- és harcjárművek mennyisége és típusa.⁵⁷

2.3. A rugalmasság

A vezetési pontok harmadik általam megvizsgált tulajdonsága a vezetés rugalmassága, amely azt fejezi ki, hogy a rendszer milyen módon tud válaszolni az előre nem ismert és így nem is tervezhető behatásokra. A vezetési pontoknak képesnek kell lenniük egymás kölcsönös helyettesítésére ez a külső rugalmasság.

A vezetési pontok belső rugalmassága azt, jelenti, hogy az itt szolgálatot teljesítő személyek a saját szakterületükön megfelelő képzettséggel rendelkeznek a beosztásuk ellátásához, képesek kezelni technikai eszközeiket, valamint tudják helyettesíteni a feladatuk ellátására képtelenné vált társaikat. Mindez a törzs felkészítésének és összekovácsolásának végrehajtásával valósítható meg.

A rugalmasság készség szintű elérése csak abban az esetben lehetséges, ha a harcvezető és a végrehajtó állomány is megfelelően kiképzett és begyakorolt.⁵⁸

2.4. A rejtettség

A vezetési pontok legfontosabb tulajdonságai sorában végül a rejtettséggel foglalkozom. A vezetés rejtettsége azt fejezi ki, hogy a rendszer milyen mértékben képes a saját döntéshozatali rendszerének és az ott elkészült dokumentumok, valamint egyéb anyagok tartalmának megvédésére, szándékai titkosságának megőrzésére. Minimálisan ez a vezetési eszközökön keresztül továbbított speciális vezetési információ védettségét mutatja, tágabb értelemben magának a vezetési rendszer elemeinek a felfedés elleni védelmét is magába foglalja.⁵⁹

A vezetési pontok legfontosabb tulajdonságainak bemutatása után térek rá a vezetési pontok osztályozására.

⁵⁷ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March pp. 1-8-1-9.

⁵⁸ Horváth Gábor: A szárazföldi harcászati vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük és működésük általános rendje, Tansegédlet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002. p. 7.

⁵⁹ Horváth Gábor: A szárazföldi harcászati vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük és működésük általános rendje, Tansegédlet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002. p. 7.

2.5. A vezetési pontok felosztása

A vezetési pontoknak a katonai-stratégia szinttől a harcászati szintig, logikus és egységes rendszert kell képezniük. A vezetési pontok osztályozhatók a mobilitásuk, a működési idejük, a működésük színtere, a települési helyük, a vezetés szintjei, a funkció, valamint a rendeltetés alapján, mely osztályozási szempontok felhasználásával bármely vezetési pont szakszerűen leírható.

Mobilitásuk alapján a vezetési pontok lehetnek mobilok vagy helyhez kötöttek, azaz stacionerek. A katonai stratégiai vezetési szint általában stacioner, a hadműveleti vezetési szint stacioner és mobil, míg a harcászati szintű vezetés részére általában mobil vezetési pontok rendszerét működtetik.

Működési idejük alapján a vezetési pontok lehetnek folyamatos, megszakítás nélkül működőek (állandó) és ideiglenesek.

A működés színtere szerint a vezetési pontok feloszthatók, szárazföldi, légi és vízi vezetési pontokra. A szárazföldi haderőnem általában földi telepítésű vezetési pontokat alkalmaz, azonban egyes esetekben elemei települhetnek légi vagy vízi járművekre. Légi vagy vízi vezetési pont ideiglenes jelleggel alkalmazható.

Települési helyük szerint megkülönböztetünk terepen vagy lakott településen, esetlegesen védett objektumban működő vezetési pontokat.

A vezetés szintjei szerint feloszthatók katonai stratégiai, hadműveleti és harcászati szintű vezetési pontok rendszerére.

Funkció alapján fő-, mögöttes- és tartalék vezetési pontok létesíthetőek.

Rendeltetésük alapján megkülönböztetünk fő- (alapvető) és kiegészítő vezetési pontokat. A kiegészítő vezetési pont rendeltetése ebben az esetben a vezetés folyamatosságának biztosítása.⁶⁰

A vezetési pontok osztályozásával a dolgozatomban terjedelmi okok miatt nem foglalkozom a továbbiakban, azonban a felsorolt szempontok, nélkülözhetetlenek a későbbiekben ismertetett vezetési pontok besorolása tekintetében.

3. A HADOSZTÁLY ÉS A HADTEST VEZETÉSI PONTJAI

Dolgozatom harmadik fejezetében a hadosztály és a hadtest vezetési pontjaival foglalkozom. Mivel a Magyar Honvédség jelenleg még nem rendelkezik ilyen képességgel, munkám során a NATO szövetségi rendszerében, és az amerikai a haderőben meglévő, megfelelő szintű vezetési rendszereket tekintem át. A dolgozatom készítésének időpontjában a magyar szabályzatokban és doktrínákban, még említést sem igen találunk a hadosztály és hadtest vezetési pontjainak

⁶⁰ HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. pp. 62-63.

rendszeréről, azonban tankönyveink foglalkoznak ezzel a kérdéssel, ezért ebben a fejezetben kiemelem a különbségeket is a XX. század végén kiadott magyar szabályzatok és a legújabb nyíltan elérhető amerikai doktrínák között.

A hadosztály és a hadtest vezetési pontjaival szembeni alapvető elvárás, hogy telepíthetők és működtethetők legyenek bármilyen műveleti környezetben, a konfliktusok teljes spektrumában. Ezen kívánalmak megtárgyalása előtt elengedhetetlen az említett műveletek típusainak ismertetése.

A katonai műveletek két típusra oszthatók. Az első típus a harci művelet, melyet intenzív harctevékenység, magas műveleti tempó és összetett, össszhaderőnemi erőkkkel végrehajtott manőverek jellemeznek. A másik művelet típus a válságreagáló műveletek, amely leírható olyan többfunkciós műveletként, ami hozzájárul a konfliktusok megelőzéséhez, azok megoldásához, a válságkezeléshez vagy humanitárius célok eléréséhez. A válságreagáló műveletek tekintetében kijelenthető, hogy azok is lehetnek olyan intenzívek, mint a harccselekmények, ezért éppen olyan magas elvárásokat is támaszthatnak a feladatot végrehajtó katonai szervezetekkel szemben.⁶¹ Természetesen a művelet típusa meghatározza a telepítendő vezetési pont közelbiztosítását, rejtésének mértékét és szükségességét, valamint működésének szabályait.

3.1. A hadosztály vezetési pontjai

A hadosztály vezetési pontok részletezése előtt tisztáznom szükséges, hogy mi is az a hadosztály. Ahogy korábban írtam, a hadosztály és hadtest vezetési pontjait a NATO szövetségi rendszer és az amerikai haderő megfelelő szintű vezetési rendszerén keresztül fogom bemutatni a korábbi magyar gyakorlattal összehasonlítva, saját tapasztalataim felhasználásával, ezért a hadosztály definícióját is ezekben a rendszerekben használt terminológiák alapján ismertetem.

A jelenleg hatályos katonai terminológiai szerint a hadosztály: *„Az ezrednél vagy a dandárnál nagyobb méretű, de a hadtestnél kisebb igazgatási és harcászati kötelék, amely egyesíti magában a tartós harc megvívásához szükséges fegyvernemeket és szolgálatokat.”*⁶² A hadosztályokkal foglalkozó egyetlen magyar nyelvű lefordított (azóta már hatálytalanított) amerikai doktrína egy kissé másképp vélekedik erről a kérdéssel. E szerint a hadosztály a legnagyobb méretű állandó szervezeti harcászati kötelék, amely lehet páncélozott, gépesített, gyalogos, légideszant vagy légiroham. Ami mindkét definícióban közös az az, hogy önfenntartó és hosszú időn keresztül képes önállóan a műveletek bármely típusában részt venni.⁶³ A jelenleg

⁶¹ Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018.

⁶² Katonai terminológiai értelmező szótár, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015. pp. 219-220.

⁶³ FM 71-100. Division Operations (Hadosztály hadműveletek), Honvéd Vezérkar Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest 1996. p. 12.

hatályos amerikai szabályzatok alapján a hadosztály általában egy magasabb egység parancsnokság alárendeltségében hajtja végre feladatait.⁶⁴

A hadosztály definíciójának áttekintése után rátérek a NATO-ban és az amerikai haderőben kialakított vezetési pontok bemutatására.

A NATO-ban a többnemzeti hadosztályparancsnokságok csak az előző évtizedben jelentek meg, három ilyen hadosztály felállítását személyesen is nyomon követhettem és munkámmal segíthettem. Feladatukat a Többnemzeti Északkeleti Hadosztály (MND-NE)⁶⁵ példáján keresztül mutatom be, amely a NATO harckész⁶⁶ minősítését 2018-ban kapta meg. Ez egy olyan regionális hadosztályparancsnokság, mely feladata az alárendelt többnemzeti harccsoportok (eFP BGs)⁶⁷ és nemzeti dandárok kiképzésének koordinálása, a regionális helyzetismeret fokozása, valamint a NATO V. cikkely⁶⁸ szerinti kollektív védelem feladataiban történő részvétel.⁶⁹

Az általam fellelt utoljára kiadott amerikai szabályzatokban egy hadosztályparancsnokságnak négy különböző feladatot szabhatnak meg. Elsődlegesen nagyméretű műveletekben alkalmazhatóak harcászati magasabb egység parancsnokságaként. Igénybe vehetők kisebb műveletek végrehajtása során összhaderőnemi vagy nemzetközi erők műveleteiben szárazföldi komponensparancsnokságként, továbbá megerősítő erők bevonásával összhaderőnemi parancsnokságként vagy hadseregearancsnokságként.⁷⁰

A NATO képességekatalógusában a hadosztályparancsnoksággal szemben meghatározott követelmény többek között az, hogy képesnek kell lennie az alárendelt csapatok harctevékenységek megtervezésére, koordinálására és vezetésére bármilyen műveleti környezetben, a konfliktusok teljes spektrumában, beleértve a magas intenzitású harctevékenységeket is. A műveletekben képesnek kell lennie legfeljebb öt manőver dandár és a művelethez szabott legfeljebb dandár méretű megerősítő harckiszolgáló és harctámogató erők vezetésére.⁷¹

⁶⁴ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March, p. 1-5., ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October p. 1-1.

⁶⁵ MND-NE - Multinational Division Northeast

⁶⁶ NATO harckész - NATO Combat Ready

⁶⁷ eFP BG - enhanced Forward Presence Battle Groups

⁶⁸ Az Észak-Atlanti Szerződés, Washington DC, 1949,

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu, Letöltve: 2022.01.23.

⁶⁹ MND-NE mission, <https://mndne.wp.mil.pl/en/pages/mission-2017-10-26-b/>, Letöltve: 2022.01.23.

⁷⁰ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March, p. 1-5.

⁷¹ NATO Bi-SC Capability Codes and Capability Statements, SHAPE, 2016, pp. 235-236.

A fentiekben felsorolt feladatok végrehajtása érdekében a NATO-ban a hadosztály vezetési pontjai a fő-, a mögöttes harcálláspont, valamint a fő harcálláspontból kikülönített előretolt harcálláspont lehetnek.⁷²

A nyíltan elérhető amerikai szabályzatokban ezzel szemben más felosztást találunk, ott a hadosztály harcának vezetését és irányítását egy mobil parancsnoki csoporttal, valamint egy fő-, és egy kikülönített harcálláspont⁷³ (Tactical CP) valósítják meg.⁷⁴

A továbbiakban leírtak mindkét rendszerre jellemzőek, az eltéréseket külön jelezni fogom.

A hadosztályparancsnokság részére az adminisztratív feladatok ellátását, a vezetési pontok telepítését, üzemeltetését, logisztikai ellátását, egészségügyi biztosítását és az őrzés-védelemének végrehajtását legalább egy vezetésbiztosító zászlóalj végzi.⁷⁵

A fő harcállásponton tartózkodik a törzs nagyobb része, a törzs minden részlegét legalább egy fő képviseli. A fő harcálláspontnak rendelkeznie kell egy robosztus, az alárendeltek vezetéséhez és irányításhoz valamint az előljáróval való kapcsolattartáshoz szükséges és elégséges kommunikációs rendszerrel. A fő harcálláspont általában nagyobb méretű ezért kevésbé mozgékony, mint a többi. A fő harcálláspont személyi állományához tartozik még a híradó- és a biztosító csoport. A harcálláspontba integrált törzselemek a következők:

- folyó műveleteket irányító részleg, melyet nevezhetünk műveletvezető központnak⁷⁶ is (ide integrálhatók az összekötő tisztek is, például légierő);
- középtávú tervező részleg;
- hosszútávú tervező részleg.

A fő harcálláspont munkavégzésének tervezését, szervezését és irányítását a parancsnok útmutatása és parancsai alapján a törzsfőnök végzi.⁷⁷

Bármely harcállásponton a munkavégzést a harc funkciói⁷⁸ alapján szervezik meg. A harc funkciói definíció szerint a parancsnokok és a törzsek által alkalmazott analitikus eszköz. Megadja az összes műveleti tevékenység teljes leírását egy lista formájában, melyet a katonai szervet

⁷² HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. pp. 77-100

⁷³ Tactical CP nincs rá pontos magyar kifejezés, ezért a továbbiakban a kikülönített harcálláspont megnevezést használom

⁷⁴ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March, p. 1-5.

⁷⁵ ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October p. 3-91.

⁷⁶ művelet vezető központ – Tactical Operation Center

⁷⁷ HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. pp. 68-72., ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October p. 3-91.

⁷⁸ A NATO és Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderőnem harc funkciói eltérnek, terjedelmi okok miatt csak a NATO harc funkcióival foglalkozom.

végrehajthat a művelet előtt, alatt és után. A harc funkciói teljes leírást adnak arról, hogy a céljaik elérése érdekében az erők milyen harcászati tevékenységeket hajthatnak végre a harcmezőn. A parancsnokok ezeket felhasználva bizonyosodhatnak meg arról, hogy a műveletek megtervezése és megszervezése során a harc minden egyes aspektusát figyelembe vették-e.⁷⁹

A tervezési időtartamok alapvetően a műveleti tempótól és a műveleti környezettől függenek. Intenzív harctevékenység, valamint magas műveleti tempó esetén a folyó műveleteket irányító részleg a következő 24 órán folyó műveletek harcvezetésért, a középtávú tervező részleg a következő 24-től – 96 óráig, míg a hosszútávú tervező részleg az azon túli műveletek megtervezéséért felelős. Alacsonyabb műveleti tempó esetén ezek az időtartamok természetesen jóval hosszabbak.⁸⁰

A magyar szabályzók szerint a hadosztály fő harcálláspontjának alapvető feladatai: a hadosztály műveleti területén folyó harc-, harctámogató- és harci kiszolgáló tevékenységek tervezése, szervezése, vezetése és irányítása, a következő műveletek megtervezése, megszervezése és koordinálása, elágazó és követő tervek kidolgozása, az előljáró törzs vagy parancsnokság által meghatározott jelentések elkészítése és az együttműködők tájékoztatása.⁸¹

Az amerikai szabályzatokban ezek kiegészülnek a következő feladatokkal: felderítési információk -, adatok gyűjtése, értékelése és feldolgozása, kiber -, elektromágneses - és elektronikai hadviselés tevékenységeinek integrálása, szinkronizálása és koordinálása, hálózati és hálózatbiztonsági műveletek végrehajtása, az adatkezelés és a tudásmenedzsment feladatainak elvégzése, a hadosztály célkezelési folyamatának koordinálása, az egészségügyi támogató műveletek tervezése és szinkronizálása.

A fő harcálláspont általában statikus módban képes feladatait végrehajtani. A telepítés helyét úgy kell kiválasztani, hogy az legyen előre előkészítve és berendezve, vagy legyen védett helyen, figyelemmel arra, hogy nem telepíthető át túl gyakran, mivel áttelepítése időigényes és bonyolult. Továbbá megfelelő kommunikációs eszközökkel kell rendelkezzen, mely alkalmas feladata ellátására akár nagyobb távolságból is. Általában ideiglenes helyen települ, de helyzettől függően akár állandó telepítési hellyel is rendelkezhet. Települhet óvóhelyeken, az állománytáblájában rendszeresített technikai eszközök felhasználásával, épületekben vagy akár kereskedelmi

⁷⁹ ATP-3.2.1, NATO STANDARD Allied land tactics, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2018. August p. 2-12.

⁸⁰ ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October p. 2-11.

⁸¹ ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October pp. 2-11 - 2-12., HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. p. 68., HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018. pp. 250-251.

forgalomban beszerezhető sátrakban is. Feladatait a műveleti helyzettől és METT-TC⁸²-től függően elláthatja a békeelhelyezési körletéből, közbenső gyülekezési körletből vagy az összhaderőnemi műveleti területről is, amennyiben megfelelő infokommunikációs eszközök és robosztus kommunikációs kapcsolat birtokában van. Mozgása közben feladatait a mögöttes harcálláspont vagy a vezetési csoport, az amerikai rendszerben pedig a kikülönített harcálláspont veszi vagy veheti át.⁸³

Az amerikai szabályzatokban meglévő kikülönített harcálláspont egy döntő feladat végrehajtásának irányítására van kialakítva, feladata véleményem szerint, gyakorlatilag megegyezik a magyar szabályzóknak megjelenő előretolt harcálláspontjával. A teljes hadosztály, valamint az alárendelt, megerősítő, támogató erők műveleteinek irányítását csak szükség esetén veszi át, valamint gyakorolja hadműveleti irányítási (OPCON)⁸⁴ és a harcászati irányítási jogköröket (TACON)⁸⁵. Folyamatosan kapcsolatot tart a hadosztály fő harcálláspontjával, az előljáró parancsnoksággal és az összhaderőnemi támogató eszközökkel. Egyetlen integrált törzselem alkotja, amely azonban az összes harci funkciót el tudja folyamatosan látni. Képes a folyó műveletek vezetésére és az azonnali döntéshozatalra. A teljes hadosztály vezetését csak korlátozott ideig tudja ellátni, ameddig a fő harcálláspont mozgásban van vagy nem elérhető. Amennyiben hosszabb ideig kell végeznie ezt a feladatot, akkor megerősítést igényel. Kijelölhető meghatározott feladatok irányítására, mint például dandár szintű légiroham művelet, nagyobb méretű vízi átkelés, tervszerű előkészítés után átjárók nyitása és a rajtuk való áthaladás, több alegység saját vonalakon történő áthaladása, vagy akár több dandár erőinek fogadása, állomásoztatása, előrevonása és integrálása (RSOM-I)⁸⁶.

A kikülönített harcálláspont teljesen mobil. E vezetési pont őrzés-védelemét általában egy szakasz végzi.⁸⁷

A magyar szabályzóknak megtalálható mögöttes harcálláspont alapvető feladata a hadosztály mögöttes területén folyó tevékenységének, az ott áthaladó és elhelyezkedő kötelékek területi igazgatása, a csapatmozgások és logisztikai támogatási feladatok koordinációja és összehangolása, az adminisztratív feladatok ellátása, valamint felkészülés a hadosztály vezetésének

⁸² METT-TC - Mission, Enemy, Terrain and Weather, Troops and Support Available, Time Available, Civil Considerations

⁸³ ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October pp. 2-11 - 2-12

⁸⁴ OPCON - Operational Control

⁸⁵ TACON - Tactical Control

⁸⁶ RSOM-I - reception, staging, onward movement and integration

⁸⁷ ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October p. 2-13 - p. 2-14., HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. p. 68.

átvételére a fő harcálláspont ideiglenes kiesése vagy harcképtelenné válása esetére.⁸⁸ Személyi feltöltöttsége lehetővé teszi a folyamatos működést, általában a parancsnokhelyettes vezeti.⁸⁹

A hadosztály vezetési pontjain kívül foglalkoznom kell az amerikai szabályzatokban leírt mobil parancsnoki csoporttal is, amely a hadosztályparancsok személyes vezetési pontja. Ez lehetővé teszi a hadosztályparancsnok vagy parancsnokhelyettes számára, hogy a fő harcállásponttól távol, személyesen vezethessen a művelet kritikus szakaszában és helyén. A parancsnok így képes rá, hogy személyesen kapcsolatba léphessen az alárendelt dandárparancsnokokkal, valamint vezethessen a kritikus helyeken, ahol személyesen értékelheti a kialakult helyzetet, folyamatosan tisztában lehet a művelet helyzetével, miközben a hadosztály műveleti területén mozog, az aktuálisan az adott feladatra kiválasztott törzstisztekkel, akik birtokában vannak mindazon információknak, amelyek az adott döntések meghozatalához elengedhetetlenül szükségesek.

3.2. A hadtest vezetési pontjai

Mielőtt rátérek a hadtest vezetési pontjaira tisztázni kell, hogy mi az a hadtest. Természetesen itt is figyelembe veszem mind a NATO, mind az amerikai haderő, mind a magyar irodalomban fellelhető meghatározásokat. A magyar katonai terminológia szerint a hadtest *„egy hadosztálynál nagyobb, de egy hadseregnél vagy hadseregcsoporthoz kisebb kötelék. Rendszerint két vagy több hadosztályból, valamint a támogató fegyvernemekből és kiszolgáló szervezetekből tevődik össze.”*⁹⁰ A hadtestekkel foglalkozó egyetlen magyar nyelvre lefordított (azóta már hatálytalanított) amerikai doktrína ebben az esetben is másképpen fogalmaz. E szerint a hadtestek az Egyesült Államok szárazföldi csapatainak az adott feladatra létrehozott legmagasabb szintű harcászati kötelékei, melyek felelősek a felsőbb szintű vezetés által irányított hadműveleti feladatok végrehajtásáért és végrehajtásáért. Képesnek kell lenniük hosszabb idejű hadműveletek végrehajtására. A hadtest a feladatának megfelelő hadosztályokat kaphat az alárendeltségébe. A hadtest az összekötő láncszem a harcászati és a hadműveleti szintű vezetés között.⁹¹

A Magyar Honvédség vonatkozásában nem beszélhetünk hadtestparancsnokságról, ez a vezetési szint véleményem szerint a teljes magyar haderő vezetését képes lenne ellátni, így inkább egyfajta összhaderőnemi parancsnokságnak nevezhetnénk. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi

⁸⁸ HAJDÚ István et. al.: Törzsszolgálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000. p. 68.

⁸⁹ HAJDÚ István: A Törzsszolgálat alapjai és a harcmező vezetési rendszerei, Egyetemi Jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kiadó, Budapest, 1999. p. 45.

⁹⁰ Katonai terminológiai értelmező szótár, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015. p. 224.

⁹¹ FM 100-15. A hadtest hadműveletei, Honvéd Vezérkar Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest 1997. p. 9.

Parancsnoksága 2019. január 1-jén megszűnt⁹², szerepét a Magyar Honvédség Parancsnoksága vette át. Az új szervezet megalakulása után a Magyar Honvédség Integrált Műveleti Központ biztosítja a Magyar Honvédség erőinek hadműveleti és stratégiai szintű vezetését.⁹³ A dolgozatomban később részletesebben foglalkozom egy ilyen parancsnokság kialakítható fő vezetési pontjával, ezen belül pedig az összhaderőnemi művelet vezető központ (JOC)⁹⁴ felépítésével.

A hadtestparancsnokság feladatait a NATO és az amerikai hadsereg szabályzatainak felhasználásával ismertetem.

A NATO hadtestparancsnokságok vezetési pontja vagy pontjai általában gyorsan a konfliktus kirobbanásának helyére telepíthetőek, az egyetlen kivétel az Északkeleti Többnemzeti Hadtestparancsnokság (MNC NE)⁹⁵, amely csak regionálisan a NATO északkeleti szárnyán látja el feladatát.⁹⁶ A hadtestparancsnokságok elláthatják feladataikat a NATO, az Európai Unió, nemzeti vagy többnemzeti célok elérésének érdekében, a műveletek teljes spektrumában. Az alárendelt egységek vezetését és irányítását végezhetik, hadtestparancsnokságként, szárazföldi komponensparancsnokságként vagy akár hadszíntéri összhaderőnemi parancsnokságként^{97, 98}.

Az amerikai szabályzatokban a hadtestparancsnokságok részére négy különböző feladatot szabhatnak meg. Elsődlegesen alkalmazhatóak nagyméretű műveletekben hadseregparancsnokságként, valamint megerősítő erők bevonásával összhaderőnemi szárazföldi komponensparancsnokságként vagy harcászati magasabbegység parancsnokságként. Korlátozott műveletek vagy válságreakáló műveletek végrehajtása során összhaderőnemi parancsnokságként alkalmazhatók.⁹⁹

A NATO képességekatalógusában a hadtestparancsnoksággal szemben meghatározott követelmény többek között az, hogy képesnek kell lennie az alárendelt csapatok harctevékenységek megtervezésére, koordinálására és vezetésére bármilyen műveleti környezetben, a konfliktusok teljes spektrumában a szövetségi célok elérése érdekében, akár összhaderőnemi szárazföldi komponensparancsnokságként is, beleértve a magas intenzitású harctevékenységeket is. A

⁹² KOKICS István László, A Magyar Honvédség Parancsnokságának információmenedzsment-rendszere, In. Honvédségi szemle, Budapest, 5. sz. (2020) p. 58.

⁹³ A Magyar Honvédség feladatai és a tett intézkedések a COVID-19 járvány elleni védekezésben, <https://honvedelem.hu/images/media/COVID-19.pdf>, Letöltve: 2022. 01. 30. p. 14.

⁹⁴ JOC - Joint Operation Center

⁹⁵ MNC NE - Multinational Corps Northeast

⁹⁶ MNC NE mission, <https://mncne.nato.int/about-us/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23.

⁹⁷ Theatre-level Joint Task Force HQ

⁹⁸ ARRC mission, <https://arrc.nato.int/about-us/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23., NRDC-ITA mission, <http://www.nrdc-ita.nato.int/24/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23., MNC NE mission, <https://mncne.nato.int/about-us/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23.

⁹⁹ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March, p. 1-4

műveletekben képesnek kell lennie legfeljebb öt manőver hadosztály és a művelethez szabott dandár méretű megerősítő harckiszolgáló és harctámogató erők vezetésére.¹⁰⁰

A fentiekben felsorolt feladatok végrehajtása érdekében a hadtest vezetési pontjai a fő-, a mögöttes harcálláspont, valamint a fő harcálláspontból kikülönített előretolt harcálláspont lehetnek. A nyíltan elérhető amerikai szabályzatokban ezzel szemben a hadtest harcának vezetését és irányítását egy mobil parancsnoki csoporttal, valamint egy fő-, és egy kikülönített harcállásponttal valósítják meg.¹⁰¹

A hadtestparancsnokság részére az adminisztratív feladatok ellátását, a vezetési pontok telepítését, üzemeltetését, logisztikai ellátását, egészségügyi biztosítását és az őrzés-védelemének végrehajtását legalább egy vezetés biztosító zászlóalj végzi az Egyesült Államok hadseregében,¹⁰² a NATO hadtestparancsnokságok esetében ez általában egy vezetésbiztosító ezred vagy dandár.

A fő harcálláspont statikus módban hajtja végre feladatait. A telepítésének és üzemeltetésének követelményei nagyjából megegyeznek a hadosztálynál leírtakkal, azonban a telepítés helyét sokkal gondosabban és körültekintőbben kell kiválasztani, az őrzés-védelméről és a rejtettségéről megfelelően kell gondoskodni, mivel tapasztalataim szerint a telepítése vagy áttelepítése akár kettő hetet is igénybe vehet. A műveleti környezet függvényében célszerű megfelelően védett objektumban állandó telepítési helyen telepíteni. Feladatait a műveleti helyzettől és METT-TC -től függően elláthatja a békeelhelyezési körletéből is megfelelő infókomminikációs eszközök megléte és robosztus kommunikációs kapcsolat esetén.

A hadtest többi, az előzőekben felsorolt harcálláspontjainak jellemzői nagyrészt megegyeznek a hadosztálynál leírtakkal, de mivel általában nagyobb méretűek, ezért érdemes a harccselekményektől távolabb telepíteni azokat, valamint bonyolultabb áttelepíthetőségük miatt gondoskodni kell a fokozott őrzés-védelemről és a rejtettségről is.

4. A MAGYAR HONVÉDSÉG SZÁRAZFÖLDI HADEREJÉNEK LÉTREHOZHATÓ MŰVELET VEZETŐI KÉPESSÉGE

A Magyar Honvédség egyik alapvető és legmeghatározóbb feladata az ország függetlenségének, területi épségének és határainak – kiberterét is magába foglalva – védelme, valamint a katonák nemzetközi szerződésből adódó műveletekben történő alkalmazása és az e feladatokra történő felkészülés¹⁰³. Az alaptörvényben rögzített műveletek lehetnek különböző harctevékenységek,

¹⁰⁰ NATO Bi-SC Capability Codes and Capability Statements, SHAPE, 2016, pp. 233-235.

¹⁰¹ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March, p. 1-4

¹⁰² ATP 3-92. Corps Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2016. April p. 1-3.

¹⁰³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 45. cikk, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>, letöltve: 2022.01.16.15

részvétel a NATO, az EU¹⁰⁴ vagy más két-, vagy többoldalú egyezményeken alapuló katonai műveletekben, a nemzetközi jog szabályaival összhangban. Humanitárius tevékenység végzése - határainkon belül és azon túl, a befogadó nemzeti támogatás katonai feladatainak végrehajtása, a honi kritikus infrastruktúra védelme, valamint minősített időszakban részvétel az erőszakos cselekmények elhárításában¹⁰⁵. Ezen feladatok vezetése és irányítása szükségessé teszi egy olyan folyamatosan üzemeltethető vezetési pont meglétét, amely képes a Magyar Honvédség szárazföldi erőinek mind harcászati, mind hadműveleti szintű irányítására bármely körülmények között. Ez a vezetési pont lehet a fő vezetési pont.

Ebben a fejezetben a fő vezetési pont művelet vezető központjának felépítésével, kialakításával és feladatrendszerével foglalkozom, a különböző szabályzatok mellett a missziós, valamint tartós külszolgálatban megszerzett empirikus tapasztalataimat felhasználva.

4.1. A Magyar Honvédség perspektivikus összhaderőnemi parancsnokságának hadműveleti szintű vezetési pontjai

A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzatának II. Része foglalkozik a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság (a továbbiakban: MH ÖHP) hadműveleti szintű vezetési pontjainak megalakításával és működtetésével, azonban ilyen szervezet már nem létezik¹⁰⁶, a helyét és szerepét átvette a Magyar Honvédség Parancsnoksága¹⁰⁷ (a továbbiakban: MHP). A dokumentum három hadműveleti szintű vezetési elemet határoz meg, a fő vezetési pontot, melyen belül önálló szervezeti elemként működik a légi műveleti központ, a mögöttes vezetési pontot és ezen felül az MH Hadkiegészítő és Hátországvédelmi Parancsnokság feladatait is meghatározza..¹⁰⁸

A fő vezetési pont a parancsnok fő tartózkodási helye, amely települhet békeelhelyezési körletben, tábori körülmények között vagy védett objektumban a műveleti helyzetnek megfelelően. Vezeti az összhaderőnemi műveleteket, irányítja az alárendelt katonai szervezeteket, rövid- és hosszútávú művelettervezést, valamint együttműködési és koordinációs feladatokat hajt végre. Ideiglenesen kikülöníthető belőle az előretolt harcálláspont, amely célja a fő erő kifejtés irányában egy döntő feladat végrehajtásának irányítása a parancsnok vagy helyettese vezetésével. A parancsnok harctéri mozgékonyságát mozgó vezetési csoport és a légi vezetési pont biztosítja.

A vezetési elemek működtetéséhez szükséges személyi állomány a parancsnokság béke és hadi állománytáblája alapján kerül feltöltésre, amely kiegészül az előjáró, az alárendelt katonai

¹⁰⁴ Európai Unió

¹⁰⁵ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. I-1-2.

¹⁰⁶ 2018. december 31-én megszűnt

¹⁰⁷ 2019. január 01-én

¹⁰⁸ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-2

szervezetek, valamint kormányzati és nem kormányzati szervezetek összekötőivel és szakértőivel a kialakult helyzet és a feladat függvényében.

A következőkben egy perspektivikus, a régi MH ÖHP mintájára kialakított összhaderőnemi parancsnokság fő vezetési pont főbb szervezeti elemeit veszem sorra. Az Összhaderőnemi Műveletvezető Központ, melynek alaprendeltetése a folyó műveletek vezetése. A Légi Műveletek Koordinációs Részleg, amely a valós légi helyzetképet biztosítja a különleges és a szárazföldi műveletek tervezéséhez és végrehajtásához, valamint koordinálja a szárazföldi erők érdekében végrehajtott feladatokat. Ez az elem az összekötő kapocs a Légi Műveleti Központ és az Összhaderőnemi Műveletvezető Központ között.¹⁰⁹ A Légi Műveleti Központ, mint a fő vezetési pont önálló szervezeti eleme biztosítja a légi haderőnem személyi állományának és technikai eszközeinek rendelkezésre állását, azok alkalmazását valamint végrehajtja a haderőnem vezetési és irányítási feladatait.¹¹⁰ A perspektivikus, a régi MH ÖHP mintájára kialakított összhaderőnemi parancsnokság fő vezetési pontjának főnökségei a Személyügyi, a Felderítő, a Hadműveleti, a Logisztikai, a Művelettervező, a Híradó, az Informatikai és Információvédelmi, a Civil-katonai Kapcsolatok, valamint az Egészségügyi Főnökségek, melyek támogatják a parancsnoki döntéselőkészítést, a művelettervezést, valamint a műveletvezetést. A főnökségek részt vesznek a vezetési ponton megalakítandó és működtetendő állandó és ideiglenes munkacsoportokban, valamint végzik a főnökségek alaprendeltetéséből adódó szakterületi feladataikat.¹¹¹

A perspektivikus, a régi MH ÖHP mintájára kialakított összhaderőnemi parancsnokság mögöttes vezetési pontja folyamatosan működtetett vezetési pont, melyet az összhaderőnemi parancsnokság logisztikai erőinek főnöke vezet, települhet békeelhelyezési körletben, tábori körülmények között vagy védett objektumban a műveleti helyzetnek megfelelően. Vezeti és irányítja az összhaderőnemi műveletek logisztikai támogatási és adminisztratív feladatainak és tevékenységeinek tervezését és vezetését, valamint a mögöttes területen folyó műveleteket. Az összhaderőnemi parancsnokság fő vezetési pontjának vezetésképtelenné válása esetén, annak áttelepülése idejére átveszi a műveletvezetés feladatait. Felépítése és szervezeti elemei megegyeznek a fő vezetési pontéval, míg állománya alapvetően a funkciójából eredő támogató feladatok végrehajtásának érdekében és annak figyelembevétel kerül kijelölésre.¹¹²

¹⁰⁹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-3-7

¹¹⁰ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-5

¹¹¹ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-3-7

¹¹² Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-7-8

A háterszágvédelem feladatrendszerét egy külön felállítandó parancsnokság az úgynevezett MH Hadkiegészítő és Háterszágvédelmi Parancsnokság látja el, melynek felépítésével terjedelmi okok miatt nem foglalkozom.¹¹³

4.2. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának rendeltetése és fő feladatai

Az előző alfejezetben ismertettem a jelenleg meglévő és hozzáférhető magyar nyelvű szabályzóban leírt, a Magyar Honvédség hadműveleti szintű vezetési pontjainak megalakításával és működtetésével kapcsolatos alapelveket. Ebben az alfejezetben részletesen kidolgozom egy hadműveleti szinten üzemeltethető, védett létesítményben (laktanyában) települő- tehát statikus -, a Magyar Honvédség műveleteit vezetni képes Összhaderőnemi Műveletvezető Központ (a továbbiakban: ÖMK) rendeltetését és fő feladatait. Tudomásom szerint ilyen szervezet jelenleg nincs folyamatosan működtetve a Magyar Honvédségben, hasonló szervezet csak gyakorlatokon és más feladatok vezetésekor ideiglenesen kerül megalakításra. Ezért ezt az alfejezetet inkább gondolatébresztőnek és a tapasztalataim rendszerezésének szánom.

Az ÖMK egy folyamatosan működtetett statikus vezetési elem. A telepítésével szemben támasztott alapvető követelmény, hogy biztosítsa a vezetés szilárd, folyamatos és állandó megvalósulását. Funkcionális összetétele és létszáma, valamint ennek megfelelően a vezetési - irányítási képessége a műveleti környezet jellemzőitől, a művelet jellegétől, illetve előjárói parancs alapján változhat, a feltöltöttsége „A”, „B” és „C” fokozatoknak megfelelően módosítható. Az „A” fokozatot nevezhetjük „mag”-nak, amely folyamatosan működteti az ÖMK-t, azonban természetesen csak az alapvető feladatvégrehajtáshoz szükséges alapfunkciók ellátására képes. A „B” fokozat elrendelésére egy meghatározott feladat vezetése-irányítása érdekében kerülhet sor, míg az összes funkció a „C” fokozat elrendelésekor kerülhet aktivizálásra.

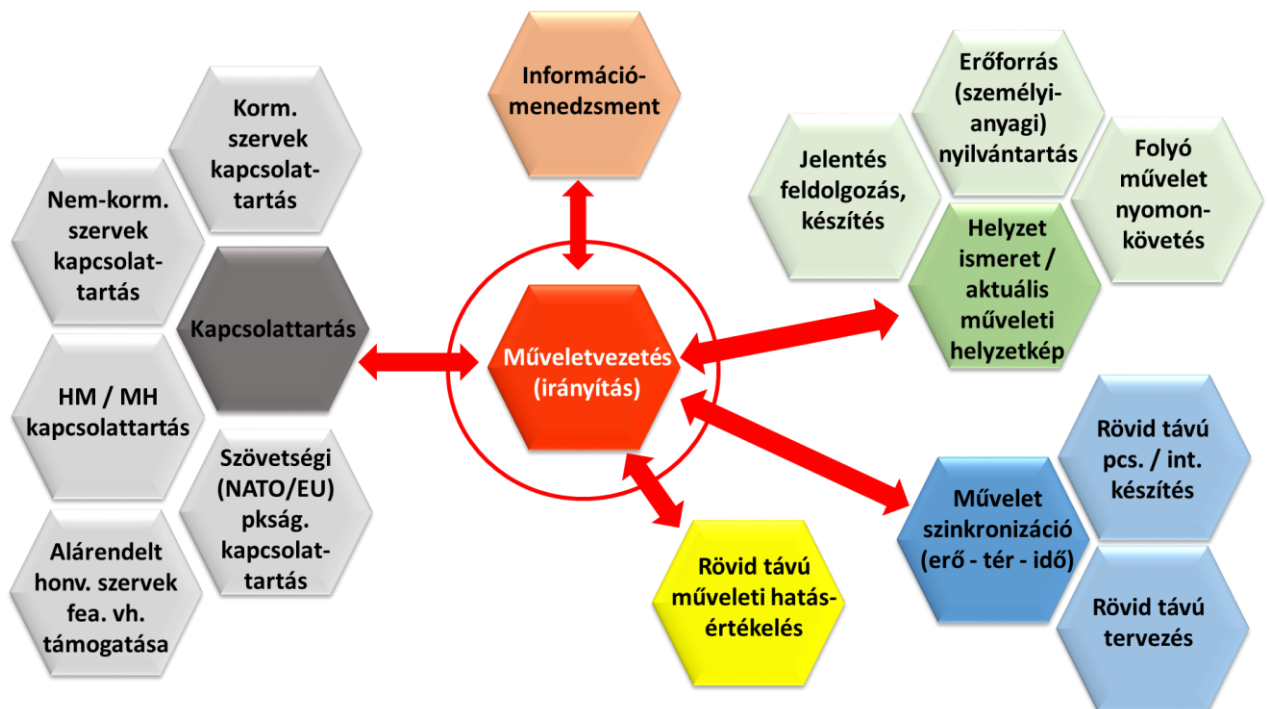
Az ÖMK megtervezése során érdemes lehetne figyelembe venni, hogy a nemzetközi műveletekben részt vevő saját erők tevékenységét, esetlegesen kivonását országhatárainkon kívül is legyen képes irányítani, így országvédelemben az ÖMK hatásköre a jóváhagyott összhaderőnemi területen Magyarország országhatárain belülre, míg NATO vagy egyéb nemzetközi műveletekben az összhaderőnemi műveleti területre terjedhetne ki.

Az ÖMK rendeltetése szerteágazó, így lehet például az országot ért váratlan támadás, az országhatár idegen fegyveres csoportok általi megsértése, kibertámadás, terrorcselekmények közvetlen veszélye, valamint elrendelt más jellegű feladatok esetén az MHP alárendeltségébe tartozó erők irányítása, valamint e műveletek szinkronizációja. További rendeltetése az előjárói

¹¹³ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-8

döntések szakmai előkészítése, illetve a vezetéshez kapcsolódó feladatok rövid távú tervezése, valamint szervezése és koordinálása a meghatározott vezetési elem vagy elemek készenlétének eléréséig. A helyzetismeret, az aktuális műveleti helyzetkép kialakítása és folyamatos fenntartása, az alárendeltéktől beérkező jelentések feldolgozása, valamint a saját, az előljáró részére felterjesztendő időszakos és eseti jelentések kidolgozása is a rendeltetési közé tartozik, ahogy az előljáró, együttműködő, valamint alárendelték segítése mellett a kapcsolattartás a feladatba bevont honvédelmi és honvédségi szervezetekkel, szövetséges katonai szervezetekkel, valamint kormányzati és nem-kormányzati szervekkel.

Hatásköre kiterjedhet az elrendelt készenlét fokozási feladatok tervezésére, szervezésére, az országvédelemi feladatokra kijelölt készenlégi erők kirendelésére és vezetésére. Feladata lehet a Magyar Honvédség válságreagáló feladatban érintett erőinek kirendelése, majd a feladatvégrehajtás során azok vezetése. Katasztrófavédelmi feladatok elrendelése során a hatáskörébe tartozhat a kijelölt erők, valamint a más szervezetektől át-alárendelt katonai és nem katonai szervezetek irányítása, a szolgálati előljárók által meghatározott feladatok érintett szervezetekhez történő lejuttatása. Feladatai közé tartozik az információk, adatok gyűjtése, azok elemzése és értékelése, valamint az előírt rendben történő továbbításuk, jelentések bekérése, összeállítása az előljáróhoz történő felterjesztése és az alárendelték, együttműködők, valamint egyéb szervezetek tájékoztatása.

2. számú ábra: Az ÖMK feladatai (saját készítésű ábra)

Az ÖMK feladatait öt nagy csoportra bonthatjuk. (2. számú ábra) Ezek közül az első a helyzetismeret. Ez azt jelenti, hogy az ÖMK követi a folyó műveleteket. Nyilvántartja és elemzi az elmúlt 24 óra főbb eseményeit, nyomon követi az aktuálisan folyamatban lévő műveleteket, valamint az elkövetkező 72 óra tervezett feladatait. A következő fő feladat az értékelés. Az ÖMK értékeli minden olyan incidenst az összhaderőnemi érdekeltségi területen belül, amely előreláthatóan szükségessé teszi az előjáró szervezet (például Magyar Honvédség Parancsnoksága) incidens kezelési folyamatának elindítását. Értékel, koordinál és intézkedéseket javasol a saját erők megóvásának érdekében. A harmadik fő tevékenység a jelentés vagy kapcsolattartás, mely magába foglalja az ÖMK által elkészített jelentések felterjesztését az előjárónak, a beérkezett vagy rendelkezésre álló információ megosztását a fő harcállásponton és a parancsnokságon belül, valamint az alárendeltek és az együttműködők (egyéb szervezetek és szomszédos-, valamint nemzetközi erők) tájékoztatását. A negyedik fő feladat az információ menedzsment, amely az ÖMK belső információkezelő rendszer működtetését foglalja magába. Az utolsó feladat a koordináció vagy művelet szinkronizáció, ahol az ÖMK a folyó műveletek végrehajtása érdekében koordinál és konzultációt folytat a különböző szakterületek és haderőnemek, valamint a kormányzati és nem kormányzati szervek között. A műveletvezetés szerves része a döntés, mely ebben az esetben azt jelenti, hogy az ÖMK parancsnoka vagy a szolgálatban lévő váltás vezetője eldönti, hogy egy adott incidens kezelése további tervezést vagy pedig az ÖMK -n belüli azonnali incidenskezelési eljárás megindítását igényli-e.

A feladatok ismertetése után rátérek az ÖMK lehetséges fő tevékenységeinek ismertetésére. Az első az, hogy a parancsnok az ÖMK útján vezeti a műveletben részt vevő alárendeltek. Az ÖMK folyamatosan irányítja és vezeti a folyó műveleteket, támogatja a műveleti terv végrehajtását. Minősített és nyílt vezetési rendszerek használatával a folyó műveletek végrehajtása érdekében koordinál, és konzultál az előjáróval, valamint más nemzeti és nemzetközi szervezetekkel, az együttműködőkkel. Koordinációt folytat még a fő vezetési pont és a parancsnokság különböző szakterületeivel és az alárendeltekkel, a kiadott szinkronizációs mátrix alapján. Támogatja az előjáró által kiadott parancsok és végrehajtandó feladatok koordinációját. Amennyiben a műveletszinkronizáció során fennakadást, problémát észlel, azokat jelenti. Kiegészítő intézkedések és üzenetek útján feladatokat szab és irányítja az alárendeltek. Támogatja a fő harcálláspont vezetési és törzsmunkarendjének végrehajtását. A tevékenységei közé tartozhat még a veszélyfigyelmeztetések, a riasztások, az erők megóvásának rendszabályainak, valamint fokozat emelésének pontos és időben történő kiadása. Feldolgozza és elosztja az előjáró művelet vezetési és törzsmunkarendjén alapuló parancsokat és jelentéseket. Felügyeli és működteti az adott készenléti erők riasztási rendszerét. Feldolgozza és nyomon követi a felterjesztett információ

kérelmeket (RFI). Felügyeli a szövetségi rendszerhez csatlakozó rendszerek működését az interoperabilitás megvalósulása érdekében. Folyamatosan nyomon követi, nyilvántartja és frissíti az aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetképet (Joint Common Operational Picture, JCOP) a műveleti területre vonatkozóan, a műveleti helyzet áttekintése érdekében. Előkészíti és megtartja a parancsnok részére az ÖMK helyzetjelentést (Mission Update Brief, MUB) és a műveleti helyzetjelentést (Situation Update Brief, SAB) a vezetési és törzsmunkarendben előírt időrendnek megfelelően. Integrálja a más szervezetektől beérkező összekötő tiszteket.

4.3. Az aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetkép (JCOP) részei, előállítása és folyamatos karbantartása

A hadviselés történetében a saját, illetve az ellenséges csapatok pozíciójának ismerete, a harcterről és a hadmozdulatokról szerzett legfrissebb adatok és információk gyors továbbítása, meghatározó feltétele volt a harctéri siker elérésének. Napjainkban sincs ez másképpen. A különböző szintű parancsnokok és törzsek a lehető legpontosabb és legfrissebb információk birtokában gyors döntéseket hozhatnak. Alapvető elvárás, és a korszerű hadseregek vezetéséhez elengedhetetlenül szükséges egy olyan, adatokat továbbító, információs rendszer alkalmazása, mely támogatja a vezetés és irányítás folyamatát, valamint egyes elemeit képes automatizálni, ezáltal képes beérkező információkat valós időben feldolgozni és azokat megjeleníteni. Ez a támogatás és automatizálás meg kell, hogy valósuljon a tervezés, a vezetés - irányítás, a végrehajtás, valamint az ellenőrzés valamennyi szintjén.

Azonban mielőtt rátérek egy ilyen rendszer bemutatására, ismertetnem kell néhány alapfogalmat, melynek megismerése döntő fontosságú e kérdés megértésének tekintetében. A harcterről begyűjtött adatok fúziójának első foka a helyzetismeret (SA)¹¹⁴ kialakítása, melynek meghatározása a Katonai Kislexikon szerint: „*A harctéri környezet elemeire vonatkozó azon ismeretek birtoklását jelenti, amelyek a harcban való hatékony és biztonságos részvételhez szükségesek. A harcászati szintű harctéri környezet elemei közé tartozik például az önmagunk szerepe, tartózkodási hely, a baráti, ellenséges és semleges erők feladata és szándéka, az erők szerkezeti összetétele, valamint az idő.*”¹¹⁵ A klasszikusan térbeli harctéri dimenziókat, azok megértésének és feldolgozásának érdekében, a különböző szintű parancsnokok és törzsek részére célszerű vizuálisan megjeleníteni. Az információk feldolgozása során egy osztott helyzetismeret alakul ki, amely nem más, mint az egyes szakterületek helyzetismerete, azonban ez gyakran nem

¹¹⁴ SA - Situational Awareness

¹¹⁵ Katonai Kislexikon, A Honvédelmi Minisztérium Hadműveleti és Kiképzési Főnökségének Kiadványa, Budapest, 2008. p. 109

fedí egymást. Ezen működési környezetből származó információk parancsnok és törzsek általi integrációjából alakul ki a katonai helyzetismeret. A katonai helyzetismeret akkor válhat domináns katonai helyzetismeretté, ha az információgyűjtő- és feldolgozó rendszerekkel, és az azokat összekötő informatikai hálózatokkal gyorsabban tudunk pontosabb információkra szert tenni a folyó műveletekről, mint amivel az ellenség rendelkezik.¹¹⁶

Az adott területen vagy harctéren (térben és időben) egymás mellett tevékenykedő, együttműködő fegyvernemek, és a különböző nemzetek katonái önálló helyzetismerettel rendelkeznek, mivel nem egységesen értelmezik a saját környezetüket. Ezen információk összefésülésére alkották meg a közös harcászati (CTP)¹¹⁷ és műveleti helyzetképet (COP)¹¹⁸, melynek a definíciója a következő:

„A közös harcászati helyzetkép egy adott művelettel, az ahhoz meghatározott (had)műveleti körzettel, valamint a műveletet végrehajtó (többnemzetiségű, vagy egy adott nemzeti haderőhöz tartozó) összhaderőnemi alkalmi harci kötelékkel kapcsolatos fogalom. Egy felelősségi körzet közös hadműveleti helyzetképe alapvetően az adott körzet haderőnemi összetevőinek (komponenseinek) azonosított helyzetképei, valamint az adott körzetben végrehajtott (had)műveletek közös harcászati helyzetképei alapján, azokat szükség esetén más forrásokból kiegészítve kerül kialakításra. Hasonlóképpen az egyes haderőnemi, vagy harcászati helyzetképek alacsonyabb szintű helyzetképek (pl. lokális légihelyzet-képek, alárendelt csoportosítás harcászati helyzetképei) integrálásával, összehangolásával és kiegészítésével alakulnak ki.”¹¹⁹

„A közös hadműveleti helyzetkép egy felelősségi körzettel rendelkező parancsnok számára rendelkezésre álló helyzetinformációk összessége. Az egyes felelősségi körzetek közös hadműveleti helyzetképeit, illetve ezek egyesítését természetesen a magasabb (nemzeti katonai és politikai, vagy szövetségi) vezetési szintek számára is hozzáférhetővé kell tenni, hiszen csak ennek a birtokában képesek ezen szintek a védelmi, biztonságpolitikai céloknak megfelelő katonai feladatok meghatározására, a katonai műveletek, tevékenységek felügyeletére és irányítására.”¹²⁰

Napjainkban a saját erők valós időben történő helyzetkövetése a közös hadműveleti helyzetkép alapja. A baráti erők erőkövetési rendszerei (FFTS)¹²¹ kifejezés, a NATO által alkalmazott erőkövetési rendszerek összességét jelenti, mely rendszerek együttműködésének

¹¹⁶ KÁROLYI Krisztián: Automatizált erőkövetési képesség megvalósításának lehetőségei a Magyar Honvédség híradó-informatikai rendszerében. PhD értekezés, NKE, Budapest, 2019. pp. 16-17.

¹¹⁷ CTP - Common Tactical Picture

¹¹⁸ COP - Common Operational Picture

¹¹⁹ MUNK Sándor, Katonai Informatika II. Katonai informatikai rendszerek, alkalmazások. Egyetemi Jegyzet, ZMNE 2006. Budapest p. 77.

¹²⁰ MUNK Sándor, Katonai Informatika II. Katonai informatikai rendszerek, alkalmazások. Egyetemi Jegyzet, ZMNE 2006. Budapest p. 77.

¹²¹ FFTS - Friendly Force Tracking System

megteremtése érdekében létrehoztak egy interoperabilitási programot (MIP)¹²². Az FFTS rendszerek összekapcsolásával az azonos területen tevékenykedő többnemzeti kötelékek képesek az együttműködő és az előjáró szervezet részére adatot szolgáltatni és onnan adatot fogadni.¹²³

A művelet vezető központ (a továbbiakban: MVK) által biztosított aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetkép (JCOP)¹²⁴ teszi lehetővé a parancsnokok, a Magyar Honvédség erői, valamint a műveleti területen lévő koalíciós erők részére, hogy az érdekeltségi körzeteket (AOI)¹²⁵, hadműveleti területet (AOO)¹²⁶, vagy a specifikus feladatot azonos és egységes nézőpontból lássák, a jobb helyzetismeret és koordináció, a felmerülő problémák feloldása, a gyors és hatékony katonai döntéshozatal támogatása érdekében. Az aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetkép tartalmazza az integrált légi-, szárazföldi- helyzetképet, térképek, diagramok, képanyag és egyéb geo-hivatkozások támogatásával. Lefedi a teljes összhaderőnemi műveleti területet (JOA)¹²⁷, és a környező országok releváns részeit. Támogatja és elősegíti az átfogó helyzetismeret megosztását az ÖMK és az alárendelt, valamint együttműködő katonai szervezetek között.

Az MVK-nak az adott művelet irányításának feladatait, és az aktuális helyzet nyilvántartását digitális és analóg módszerrel is tudnia kell végrehajtani.

Az aktuális összhaderőnemi műveleti helyzetkép alapvető összetevői az összhaderőnemi szintű hozzájárulások, a hadműveleti területen a jelentős események, az összhaderőnemi célkezelés, a hadszíntéri ballisztikus rakéta védelem, a személyi mentés, az erők alkalmazásának szabályai (ROE), a média, a parancsnoki kiegészítések (stratégiai iránymutatás és információ), valamint az aktuális helyzetképek:

- aktuális légi helyzetkép;
- aktuális szárazföldi helyzetkép;
- aktuális tengeri helyzetkép;
- aktuális űr helyzetkép;
- aktuális logisztikai helyzetkép;
- aktuális felderítő helyzetkép;
- aktuális civil helyzetkép;
- aktuális információs környezet helyzetkép;
- aktuális infokommunikációs (CIS) helyzetkép;

¹²² MIP - Multilateral Interoperability Program

¹²³ KÁROLYI Krisztián: Automatizált erőkövetési képesség megvalósításának lehetőségei a Magyar Honvédség híradó-informatikai rendszerében. PhD értekezés, NKE, Budapest, 2019. p. 17.

¹²⁴ JCOP - Joint Common Operational Picture

¹²⁵ AOI - Area of Interest

¹²⁶ AOO - Area of Operation

¹²⁷ JOA - Joint Operation Area

- aktuális elektromágneses (electromagnetic) helyzetkép;
- aktuális műszaki helyzetkép;
- aktuális környezeti helyzetkép;
- aktuális egészségügyi helyzetkép;
- aktuális különleges műveleti helyzetkép;
- aktuális ABV helyzetkép;
- aktuális befogadó nemzeti (külföldi művelet esetén) helyzetkép.

Természetesen az összes adatot és információt nem lehet megjeleníteni egy térképen, mivel az így túlszűfoltta és átláthatatlanná válna. Ezért érdemes létrehozni egy listát, ami tartalmazza az MVK-ban a folyamatosan kivetített aktuális összhaderőnemi helyzetkép alkotóelemiet. Ezek az alkotóelemek általában a hadműveleti területen a jelentős események, beleértve az egységek és alegységek határait és pozícióját, a saját csapatok végrehajtott és tervezett manővereinek ábráit, aktív és tervezett tűzkoordinációs rendszabályokat, aktív és parancsra aktiválható légtérkoordinációs területeket, a logisztikai ellátó pontokat és a fő támogató (MSR)¹²⁸ vagy előrevonási útvonalakat is. Szintén javasolt a listára felvenni a hadszíntéri tevékenységek szempontjából fontos polgári megfontolásokat, ismert és váratlan veszélyeket, veszélyforrásokat, az ismert ellenséges csapatok elhelyezkedését és tevékenységét, valamint a fokozottan védendő létesítményeket.¹²⁹ Bármilyen más információ is megjeleníthető a térképeken, azonban el kell kerülni azt, hogy túlszűfoltta váljon. Ennek érdekében számítógépen futó alkalmazásokat használunk, melyek lehetővé teszik, hogy szükség esetén megjelenítsük a kívánt információt, oly módon, hogy egy újabb réteget vetítünk rá a már meglévő térképre (például: járhatósági- vagy műszaki akadályvázlat). Nyomtatott térképek esetében az adatok ideiglenes felvitelét fóliákkal vagy oleátákkal oldhatjuk meg.

A XXI. századi hadviselésben ki kell használni a technológiai és a digitális technikán alapuló fölényünkből adódó előnyöket és lehetőségeket.¹³⁰ Az ÖMK hatékony működése a beosztott állomány helyzetkövetési képességén alapul. A hadseregünket még mindig jellemző, véleményem szerint mára már elavulttá vált analóg helyzetkövetés mellett, éppen ezért szükséges kifejleszteni vagy megvásárolni és bevezetni egy digitális, baráti erők erőkövetési rendszert.

¹²⁸ MSR - Main Supply Route

¹²⁹ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March pp. C-7-8.

¹³⁰ CORNETT, M. Aaron, REDFERN, M. Justin, Developing a common operational picture for sustainment, https://www.army.mil/article/194399/developing_a_common_operational_picture_for_sustainment, Letöltve: 2022. 02. 15.

A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében erre már van kezdeményezés. Ez a rendszer a Magyarországon fejlesztett Harcászati Vezetési és Irányítási Információs Rendszer (HUNTACCIS). A Harcászati Vezetési és Irányítási Információs Rendszer tervezetten nem csak a baráti erők követési képességgel, hanem olyan képességekkel rendelkezik, amelyek a zászlóalj harccsoport, majd későbbi fejlesztés során dandár, valamint hadosztály szinten képes támogatni a tervezés és vezetés során a harcoló, harci támogató és harci kiszolgáló támogató egységek, alegységek által működtetett harctéri rendszereket.¹³¹ A HUNTACCIS legnagyobb hiányossága azonban, ami egyelőre csak korlátozottan teszi lehetővé alkalmazását az ÖMK-ban az, hogy jelenleg nem rendelkezik a sajátérő információ továbbítására haderőnemek közötti interoperabilitási képességgel. Erre csak az ADatP-36 EDA V2 E - FRIENDLY FORCE TRACKING SYSTEMS (FFTS) INTEROPERABILITY szerinti adattovábbítási képesség kialakítását követően lesz lehetőség. Azonban ezt követően képessé válik a szárazföldi erők sajátérő információjának a továbbítására a légierő, a tűzvezető rendszerek és a szövetséges harcvezető rendszerek irányába valós időben, ami 12 másodperc alatti adattovábbítást jelent. A fejlesztések jelenleg is folynak, így van esély rá, hogy a szoftvert a katonák rövid időn belül használatba vehetik.

A különböző vezetéstámogató rendszerek beszerzése és alkalmazása során sem szabad megfeledkezni a felhasználóról, akiknek egy ilyen rendszer alkalmazása nem csak könnyebbé teszi, de nem megfelelő kiképzettségi szint esetén többet is jelenthet a munkavégzésük során. Egy komplex hálózat és rendszer sem működhet a megfelelően felkészített kezelők hiányában. Az operátorok megfelelő felkészítése a záloga a rendszer sikeres működésének. Akik minden tekintetben tisztában kell legyenek a rendszer működésével, hogy maximálisan ki tudják aknázni annak képességeit, és a benne rejlő lehetőségeket, valamint készség szinten legyenek képesek a kezelésére¹³². Természetesen mindez nem csekély szemléletbeli változást, és az „új” technológia iránti nyitottságot követel meg az egyes parancsnokoktól és törzseiktől.

Figyelembe kell vennünk azonban azt is, hogy az automatizált harcvezető és helyzetnyilvántartó rendszereknek is vannak korlátaik. Bármennyire gondosan van is megtervezve az ÖMK áramellátása, bármikor bekövetkezhet egy áramszünet, előfordulhat a rendszereket kiszolgáló szerverek leállása, vagy egyszerűen csak az alkalmazott szoftverek

¹³¹ „HUNTACCIS” (Hungarian Tactical Command and Control Information System) magyar fejlesztésű Harcászati Vezetési Irányítási és Információs Rendszer, In. HM EI Zrt. kiadvány, Budapest, 2020.

¹³² TÓTH András: A hálózat nyújtotta képesség megvalósításának lehetőségei a Magyar Honvédség kommunikációs rendszerében. PhD értekezés, NKE, Budapest, 2015. p.25.

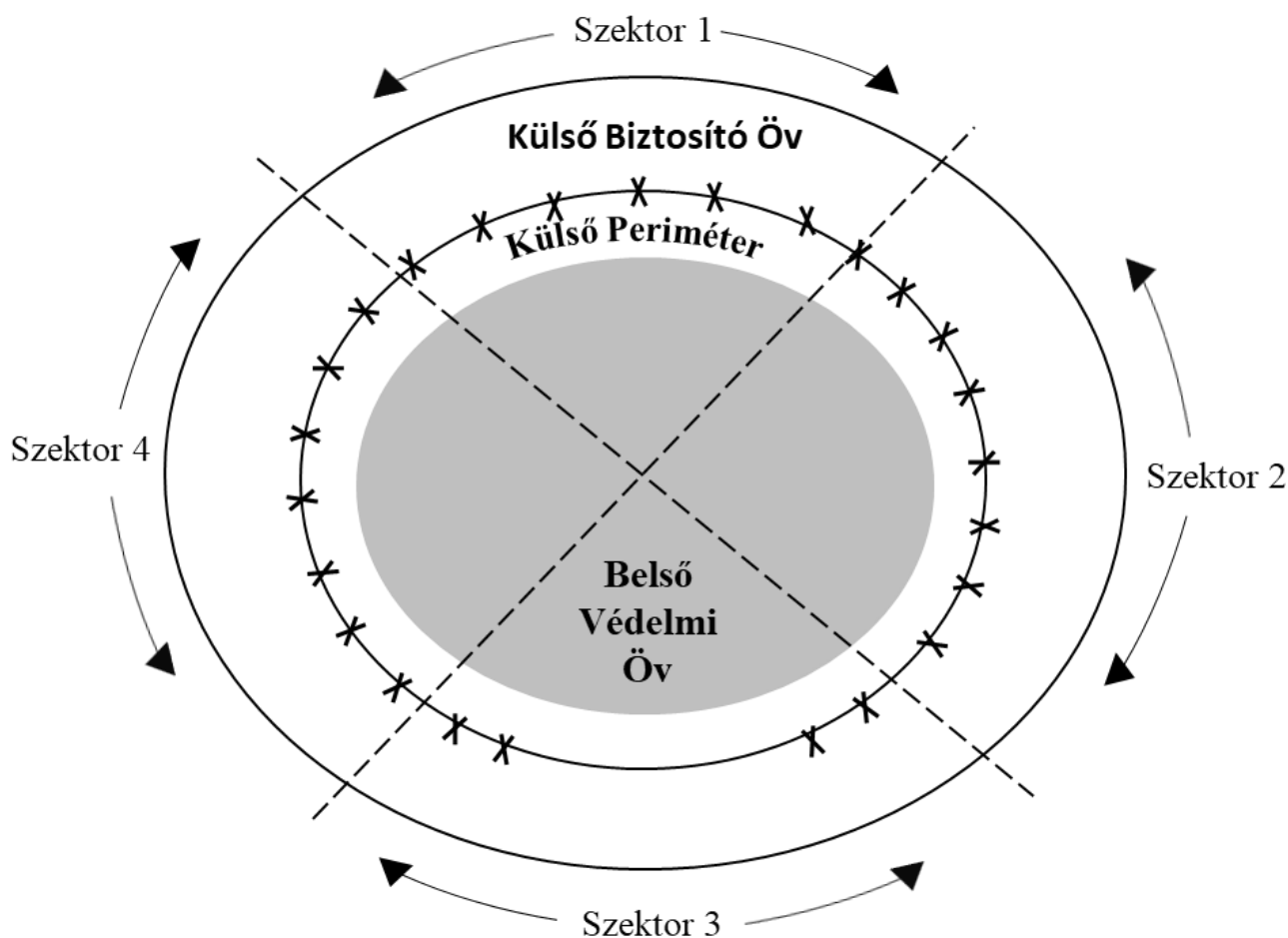
„lefagyása”. Az ÖMK-nak ebben az esetben is meg kell felelnie a vele szemben támasztott követelményeknek, és készen kell állnia a helyzetkövetést és a műveletvezetést nyomtatott térképeken folytatni. Ez azt jelenti, hogy az ÖMK-ba beosztott személyi állománynak képzettnnek kell lennie a műveleti helyzet nyomon követésére, a harc vezetésére manuális eszközökön is. Empirikus tapasztalataim alapján az alábbi eljárásmodot és rendszabályokat alkalmazhatjuk az elektronikus rendszerek meghibásodása esetén. Az ÖMK-nak mindenkor rendelkeznie kell helyes és pontos térképekkel, oleátákkal, és más kézzel készített feljegyzésekkel. Az ÖMK-ban szolgáló funkcionális szakértők felelőssége a műveletvezetéshez kritikus diák, grafikonok, táblázatok, oleáták elkészítése, nyomtatása és folyamatos aktualizálása, egy előre meghatározott frissítési rend szerint. A ÖMK-ból kiadott, és oda beérkezett parancsokat mindig ki kell nyomtatni, és gyűjtőzni, hogy bármikor manuálisan is elérhetőek legyenek. A nyomtatott térképeket a művelet vezető központ helyzetnyilvántartó altiszt, a hadműveleti altiszt, a funkcionális szakértők, az alárendelt alakulatok összekötő tisztjei frissítik minden nap 0001 órakor, 0600 órakor, 1200 órakor és 1800 órakor (egy változatban), valamint minden olyan esetben, amikor a kapott információ eléri a Parancsnok Kritikus Információ Igény (CCIR) szintjét. Az ÖMK parancsnok vagy a váltásvezethető szükség esetén, soron kívül is elrendelheti a térképek frissítését. Háromféle térképet és helyzet nyilvántartót kell megjeleníteni, és folyamatosan vezetni manuálisan is. Az első a rövid távú tervek térképe és státusz nyilvántartója, amelyek tartalmazzák az elkövetkező 48-72 óra főbb tervezett manővereit, eseményeit és történéseit. A másik kettő térkép pedig a felderítő és a hadműveleti térképek, melyek az aktuális saját-, illetve ellenséges erők helyzetét vizualizálják. Ezek egymástól nem választhatóak külön, ugyanis szinkronizáltnak kell lenniük, és minden esetben ki kell egymást egészíteniük.

4.4. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának szervezeti felépítése

Az ÖMK-nak egy olyan statikus vezetési elemnek kellene lennie, amely biztosítja a vezetés szilárd, folyamatos és állandó megvalósulását. A településének helyét úgy kell kiválasztani, hogy az vagy előre előkészítve és berendezve, vagy védett helyen legyen, figyelemmel arra hogy, áttelepítése időigényes és bonyolult, ezért nem mozoghat túl gyakran. Rendelkezik megfelelő kommunikációs eszközökkel feladata ellátására akár nagyobb távolságból is. Telepítési helye általában állandó, de helyzettől függően akár ideiglenes is lehet. Elhelyezkedhet védett létesítményekben, épületekben, rendszeresített vagy akár kereskedelmi forgalomban

beszerezhető sátrakban is. Feladatait a műveleti helyzettől és harcászati változóktól¹³³ függően elláthatja a békeelhelyezési körletéből, közbenső gyülekezési körletből, vagy az összhaderőnemi műveleti területről is. Lényeges, hogy lehetőleg az ellenség tűzérési-, és ballisztikus rakéta eszközeinek hatókörén kívül települjön, mivel megsemmisülése vagy kiesése esetén pótlása komoly humán és anyagi erőforrás ráfordítást igényel. Minden esetben fontos a megfelelő infokommunikációs eszközök, valamint robosztus és diverzifikált kommunikációs kapcsolat megléte, mely biztosítja a vezetés folyamatoságát. Ebben az alfejezetben egy védett létesítményben települő ÖMK felépítését ismertetem.

4.4.1. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának őrzése és védelme

3. számú ábra: Az ÖMK őrzése és védelme (saját készítésű ábra)¹³⁴

¹³³ METT-TC - Mission, Enemy, Terrain and Weather, Troops and Support Available, Time Available, Civil Considerations

¹³⁴ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March p. 3-14. alapján

A fő harcálláspont őrzése és védelme mindig kiemelt fontosságú. Ezért az ÖMK felépítésének bemutatását a külső biztosítással kell kezdenem, amely három gyűrűből áll (3. számú ábra).

Az első biztosító gyűrű a külső biztosító öv, amely kiterjedése és átláthatósága miatt megnehezíti a tábor észrevétlen megközelítését. Lehetőség szerint a külső biztosítási öv védendő objektumtól számított külső határát az aknavetők és a közvetlen irányzású kézfegyverek maximális lőtávolságán túl kell kijelölni. Ez a terület biztosítja a felfedés elleni védelmet az ellenséges földi felderítés és információgyűjtés fenyegetése ellen. Ellenséges erők megjelenése vagy támadása esetén az itt elhelyezett fedező-biztosító erők korai előrejelzése időt ad az ÖMK védelmének előkészítésére. A külső biztosító övben el kell helyezni egy vegyi sugár felderítő őrőt, amely egy CBRN¹³⁵ támadás vagy egy vegyi baleset bekövetkezése esetén képes a veszélyes anyagok kimutatására, és a személyi állomány azonnali riasztására. A külső biztosító övet általában gépjárműves, vagy gyalogos járőrökkel biztosítják.

A következő biztosítási gyűrű a fő harcálláspont külső perimétere.¹³⁶ Ez a terület magába foglalja a fő harcálláspont kerítését, közvetlen előterét, beleértve a külső beléptető pontot is, valamint az itt található megfigyelő pontokat és a tüzelőállásokat is. A gyűrű megfelelő műszaki berendezéséről gondoskodni kell. A külső periméter kerítése kialakításának lehetőségei szinte végtelenek, a betonelemekből alkotott kerítéstől a HESCO bástyákon keresztül a gyorstelepítésű drótakadályig számtalan megoldás választható. A fedezékeket, tüzelőállásokat amennyiben lehetséges a hagyományos módszerek alkalmazásával a föld felszíne alatt szükséges kiépíteni. Ahol sziklás, homokos a terep, vagy magas a talajvízszint kiépíthetőek a földfelszín felett is megfelelő védelem kialakítása mellett, például homokzsákok vagy HESCO elemek felhasználásával.

A védelem harmadik egyben utolsó gyűrűje a belső védelmi öv, amely a külső periméteren belül helyezkedik el. Magába foglalja a fő harcálláspont részeit, valamint az itt elhelyezkedő különösen fontos védendő létesítmények köré kiépített fizikai védelem elemeit, a belső forgalom ellenőrzésére és terelésére kialakított akadályokat, valamint a személyi állomány védelme érdekében kialakított óvóhelyeket is.¹³⁷

¹³⁵ CBRN - Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence

¹³⁶ Pontos magyar terminológiája nincs, magában foglalja a kerítést és egyéb védelmi berendezéseket és építményeket.

¹³⁷ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March pp 3-14-3-16., ATP 3-37.10 / MCRP 3-40D.13, Base Camps, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. January pp. 5-3 - 5-20, BALOGH Zsuzsanna: Objektumok robbantásos cselekmények elleni védelmének lehetőségei, PhD értekezés, NKE, Budapest, 2013, pp. 117-133.

4.4.2. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának létfenntartó támogatása

Mielőtt rátérek a fő harcálláspont ÖMK kialakításának leírására foglalkoznom kell a harci létfenntartó támogatás megszervezésével. A hadműveleti tempó nagysága és az ÖMK folyamatos működése nagy terhet ró nemcsak a beosztott személyi állományra, hanem az alkalmazott technikai eszközökre is. Pihentetési és karbantartási tervek nélkül mindkettő nagyon hamar leamortizálódik. A személyi állomány teljesen kifárad, a technikai eszközök pedig felmondják a szolgálatot.

A harci létfenntartó támogatás feladatai közül az első a napi kiszolgáló műveletek, melyek a mindennapi rutin részeként kerülnek végrehajtásra, ezzel biztosítva a harcálláspont hatékony és folyamatos működést. Ilyenek lehetnek például a logisztikai ellátás megszervezése, a mindennapos karbantartások és ellenőrzések elvégzése az ÖMK kommunikációs és informatikai hálózatán, a már nem szükséges nyílt és minősített dokumentumok megsemmisítése / darálása, valamint a pihentetések végrehajtása.

A következő feladat a szervezett munkavégzésére vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények betartása és betartatása, mivel a folyamatos feszített tempójú munkavégzés, a nagyméretű eszközök és a fegyverek alkalmazása, esetlegesen nehéz terepen mozgatása eredendően veszélyes. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a munkavédelem feladataira, ezeket szükséges lehet egy külön HAME-ban rögzíteni. Munkavédelmi feladatok lehetnek például a felszerelések fel- és lerakodása, karbantartások elvégzése, érintésvédelmi feladatok, töltő-ürítő helyek működtetése, tűzvédelem, vagy a szélsőséges időjárási körülmények elleni védekezés megtervezése, megszervezése. A harmadik nagy feladatkör a karbantartások végrehajtása a hadrafoghatóság megőrzése érdekében, melybe beletartozik a megelőző karbantartások és technikai kiszolgálások végrehajtása, a technikai eszközök ellenőrzése, kiszolgálása, tervszerű megelőző javítása és szükség szerinti javítása valamint a javítások utáni ellenőrzése. Fontos, hogy a technikai kiszolgálásokra egy utasítás készüljön, melynek betartatására is figyelmet kell fordítani, mivel így nő a hadrafoghatósági mutató és megelőzhető a technikai eszközök idő előtti meghibásodása és szolgálatból történő kiesése.

A harci létfenntartás feladatai közül a következő az energiagazdálkodás. Az energiagazdálkodás kritikus fontosságú az ÖMK feladatvégrehajtása szempontjából. Az energia betáplálást általában egy központi áramfejlesztő vagy aggregátor biztosítja a technikai eszközök részére, a létfontosságú rendszereket érdemes szünetmentes tápegységgel ellátni, így a munkavégzés áramkimaradás esetén is lehetségessé válik. Amennyiben lehetőség van rá, érdemes lehet a nemzeti villamosenergia-átviteli hálózatra csatlakozni, mely esetben az

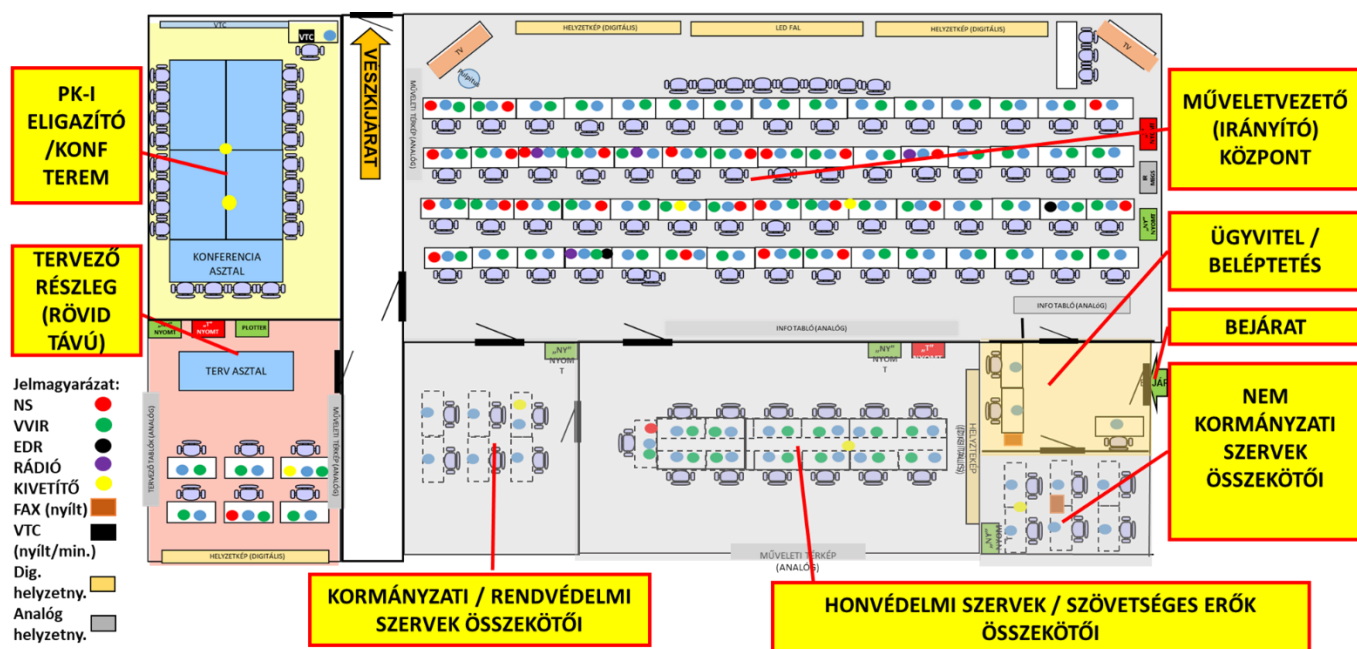
áramfejlesztő, mint állandó készenlétű tartalék teljes bizonyossággal képes biztosítani a folyamatos működéséhez szükséges villamosenergiát egy áramszünet esetén. A hatékony energiagazdálkodás kulcskomponensei az energiaforrás kiválasztása, az áramfejlesztők beüzemelése, a hálózati eszközök földelése, valamint az energia elosztása. Az energiagazdálkodással szorosan összefüggő feladatcsoport az üzemanyagfelhasználás. Az ÖMK nagyban függ az aggregátoroktól, melyek biztosítják a folyamatos energiaellátást. A villamos energia működteti a világítást, a hűtést, a fűtést, a számítógépeket, a kommunikációs eszközöket és más létfenntartó rendszereket. Az aggregátorok működtetéséhez szükség van üzemanyagra. Az üzemanyag felhasználás folyamatos nyomonkövetése, az üzemanyag utánpótlás megtervezése és megszervezése elengedhetetlenül szükséges az ÖMK műveleteinek hatékony fenntartására.

A feladatok sorában végül foglalkozni kell a környezetvédelemmel. Ennek célja a környezet és elemeinek védelme, megőrzése, károsodásának és szennyezésének megelőzése, valamint az egészség és az életminőség védelme. Az ezzel kapcsolatos feladatok például a higiéniai előírások betartása, a veszélyes anyagok, tárolása, kezelése és védelme, az ételkiosztó hely, a zuhanyzó, a latrina, valamint a telephely kijelölése.¹³⁸

¹³⁸ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March pp 3-15-3-16., ATP 3-37.10 / MCRP 3-40D.13, Base Camps, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. January pp. 5-3 - 5-20

4.4.3. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának felépítése

Miután befejeztem a külső biztosítás, valamint a harci létfenntartó támogatás ismertetését, rátérek az ÖMK fizikai felépítésére, melynek egy változata az alábbi ábrán látható.

4. számú ábra: Az ÖMK fizikai felépítése (elvi vázlat) (saját készítésű ábra)

Az ábrán látható ÖMK kialakítása két különböző területet, egy minősített és egy nem minősített területet tartalmaz. A minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény¹³⁹ értelmében minősített adat csak biztonsági területen használható fel. Ennek következtében az ÖMK minősített területét a nemzeti, NATO és egyéb külföldi minősített adat 90/2010. (III. 26.) Kormányrendelet¹⁴⁰ szerinti biztonsági területként szükséges kiépíteni.

A helyiségek rendeltetésének bemutatását a nem biztonsági területen lévőkkel kezdem. A két terület határán, de még a nem minősített területen található a belső beléptetési pont. Itt zajlik a személyek beléptetése, a belépési engedélyek ellenőrzése, a belépési engedéllyel nem rendelkező, de belépésre jelentkező személyek biztonsági szakvéleményének ellenőrzése, ideiglenes belépési engedélyek kiadása, valamint a minősített területre be nem vihető telekommunikációs eszközök begyűjtése és elzárása. Az ábrán a belső beléptetési pont nincs

¹³⁹ 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről

¹⁴⁰ 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről

feltüntetve csak az onnan nyíló bejárat, amely a már minősített területen lévő ügyvitelre vezet. A következő helyiség, amelyet nem kell a minősített területen elhelyezni (de elhelyezhető ott is) a teakonyha. Ez meglepő lehet, de nagyon fontos része az ÖMK-nak, mivel a zárt területre élelmiszereket, és nem zárt edényben lévő folyadékot bevenni tilos. Bármilyen kiömlő folyadék kárt tehet az elektronikai eszközökben, és életveszélyt okozhat, míg az élelmiszermaradékok / hulladékok a kártevőket vonzzák a területre, melyek nagyon sok kárt tehetnek elsődlegesen a kábelkötegekben, mely hibák feltárása munka- és időigényes, valamint időleges rendszerkieséseket, ezáltal a vezetés folyamatosságának megszakadását okozhatja. A következő helyiség a biztonsági bevizsgálással nem rendelkező, nem kormányzati összekötők munkahelyét tartalmazó terem, melyben kizárólag nem minősített kommunikációs eszközök (telefonok és számítógépek) találhatóak. Az összekötők tevékenységét, a velük szemben támasztott követelményeket a későbbiekben ismertetni fogom. Az utolsó, a nem minősített területen található területek a toalett, vizesblokkok, a személyi állomány fizikai pihentetését szolgáló hálókörletek és öltözőkörletek, valamint az aggregátor telep és az összeköttetés biztosításához nélkülözhetetlen „antennafarm”. Ezek a területek a 4. számú ábrán nem szerepelnek, mivel kiterjedésük meghaladja annak léptékét.

A minősített területen található maga a műveletek vezetését ellátó művelet vezető központ. Ezen a területen találhatóak az összekötők helyiségei, úgymint a honvédségi szervezetek, szövetséges erők, valamint a kormányzati szervek összekötői. Jelenlétük azért nagyon fontos az MVK közvetlen közelségében, mert bármilyen felmerülő kérdés, feladat vagy probléma esetén közvetlenül tudják támogatni a műveletvezetők és a rövid távú tervezők munkáját, valamint képesek azonnal kapcsolatot teremteni az egységük vagy szervezetük illetékes személyével. Itt kialakítható egy kisméretű iroda, ahol az MVK parancsnoka és az általa meghatározott személyek (maximum 6-7 fő) tudnak külön dolgozni, vagy különböző értekezleteket lebonyolítani, anélkül, hogy zavarnák a műveletvezető központ munkáját. Az ábrán látható még egy kisebb méretű konferenciaterem, vagy parancsnoki eligazító is, amelynek mérete és felszereltsége lehetővé teszi körülbelül 25 fő számára parancsnoki eligazítások, értekezletek, nyílt és minősített VTC¹⁴¹-k, esetlegesen különböző rövid távú tervezési aktusok, valamint jelentések lebonyolítását. Közvetlenül az MVK mellett találjuk a rövid távú tervezőcsoport¹⁴² munkahelyét. Itt tervezik meg a művelet típusától függően a következő rövid távú időszak műveleteit, szükség esetén a különböző összekötők bevonásával. A következő helyiség az ügyvitel, ahol nyomon követik a hatályos rendelkezésekben, szabályzatokban az adathordozók

¹⁴¹ VTC - Video Teleconferencing - Videó Telekonferencia

¹⁴² Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015., pp. IV-2-31.

védelmére, nyilvántartására, kezelésére, tárolására vonatkozó előírások végrehajtását. Végzik a szükséges és meghatározott ügyviteli tevékenységeket, működtetik a vegyes (minősített és nyílt) iratkezelési rendszert, végzik a napi iratkezelési feladatokat, valamint innen látja el a biztonsági tiszt a biztonsági terület felügyeletét. A biztonsági tiszt végrehajtja a titokvédelmi ellenőrzéseket, rögzíti a tapasztalatokat, és javaslatot tesz a szükséges intézkedések foganatosítása, a hibák, hiányosságok megszüntetése, felszámolása érdekében¹⁴³. A területen belül található még a rejtjelző, és egyéb üzemviteli helyiségek, mint például a minősített szerverek terméi.

Az MVK az ÖMK szíve. A harcálláspontra érkező információk ide futnak be és innen kerülnek megosztásra, míg a kimenő információk innen futnak ki az alárendeltekhez. Folyamatosan működik, kritikus számára a hatékony és időbeli információkezelés. Az MVK-ba az információk számos úton (hang és adat vagy kép alapon) érkeznek be, felhasználva minősített és nem minősített rendszereket. A jövőben kialakítandó Magyar Honvédség Műveleti Információs Rendszere (MH MIR¹⁴⁴) biztosíthatja a haderő különféle katonai képességeinek átfogó infokommunikációs támogatását, amely magába foglalja a hatékony, biztonságos információcserét, és a munkavégzéshez elengedhetetlen informatikai szolgáltatásokat. A nyílt adatokat feldolgozó MH Vezetési Információs Rendszer (MH VIR¹⁴⁵) egy olyan rendszerintegrációs felület, amely magába integrálja az infokommunikációs infrastruktúrát, erőforrásokat, valamint a képességeket. Az egyik az MVK-ba integrálható minősített rendszer az MH Védett Vezetési Információs Rendszer (MH VVIR¹⁴⁶), amint a neve is mutatja egy nemzeti minősített hálózat. Ez egy olyan rendszerintegrációs felület, amely képes az MH VIR infrastruktúrájának felhasználásával, azt kiegészítve és megerősítve információvédelmi és dokumentumvédelmi képességekkel nemzeti „Titkos” minősítési szintig minősített adatok feldolgozására. A másik minősített rendszer az NS WAN¹⁴⁷, vagy más néven NS¹⁴⁸, amellyel a kapcsolatot tarthatunk a NATO erőkkal és parancsnokságokkal. Ezekre telepíthetők fel általános, például: NOAN¹⁴⁹, és szakági információs szolgáltató rendszerek (FASS¹⁵⁰), mint

¹⁴³ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015., pp. IV-10-11.

¹⁴⁴ MH MIR - Magyar Honvédség Műveleti Információs Rendszer

¹⁴⁵ MH VIR - Magyar Honvédség Vezetési Információs Rendszer

¹⁴⁶ MH VVIR - Magyar Honvédség Védett Vezetési Információs Rendszer

¹⁴⁷ NS WAN - NATO Secret Wide Area Network

¹⁴⁸ NS - NATO Secret, a továbbiakban az NS WAN kifejezést használom.

¹⁴⁹ NOAN - NATO Office Automation Network

¹⁵⁰ FASS - NATO Functional Area Sub System

például a LOGFAS¹⁵¹, a TOPFAS¹⁵², az ICC¹⁵³, vagy a BICES¹⁵⁴,¹⁵⁵. A minősített rendszereken használt vezetést biztosító szoftverek, mint például a JCHAT¹⁵⁶ vagy a TMS¹⁵⁷ az MVK-ban a megfelelő minősített rendszerekkel rendelkező külső ellenállomásokkal történő összekapcsolása által a belső és külső kommunikáció sebessége sokkal gyorsabbá válik. Ebbe a programcsoportba sorolható a JOCWATCH¹⁵⁸, ami egyfajta digitálisan vezethető hadműveleti napló, melybe a főbb incidenseket jegyzik be. Ez a hálózaton belül megosztható, így az előljáró, az alárendelt, valamint más szervezetek is hozzáférnek, ezáltal leegyszerűsítve az információmegosztást. Összefoglalva tehát az MVK-ban legalább három fajta informatikai hálózattal kell rendelkezni, melyek a nemzeti nyílt (például: STN¹⁵⁹), a nemzeti minősített VVIR, valamint az NS WAN hálózatok. Ezeket kiegészíthetik a szakmaspecifikus hálózatok, mint például speciális felderítő hálózat.

Foglalkozni kell a hangalapú kommunikációt lehetővé tevő telefonokkal, melyekből minden munkaállomás mellé szükséges telepíteni egy nyílt, és amennyiben a munkahely megköveteli egy minősített kommunikációt lehetővé tevő eszközt. A TMS szoftverrel és webkamerával felszerelt minősített hálózatra csatlakoztatott számítógépek a hangalapú és a hálózati adatátvitel sebességétől függően akár élőképes kommunikációt is biztosítani képesek, így gyorsítva a belső és külső kommunikációt. Amennyiben az MVK-nak harcászati szintű egységeket és/ vagy alegységeket kell vezetnie, az alárendeltekkel a másodlagos (tartalék) összeköttetést harcászati rádiórendszerekkel kell biztosítani, melyeket szintén integrálni szükséges, a kezelő állománnyal együtt.

Az MVK dedikáltan hang és képtovábbításra is alkalmas kommunikációs rendszere a VTC (a kivetítőre vetítve), amely lehet nyílt és minősített is. A kivetítőknak képesnek kell lenniük (megfelelő sávszélesség esetén) az ellenállomásokról érkező valós idejű videók megjelenítésére is.

Az MVK-ban szükség van nagyméretű, a terem méretétől függően legalább kettő kivetítőre vagy led falra, mellyel szemben fontos követelmény, hogy a terem minden pontjáról jól láthatóak legyenek. Ezek az itt szolgálatban levő személyi állománnyal szemben helyezkednek

¹⁵¹ LOGFAS - Logistics Functional Area Services

¹⁵² TOPFAS - Tool of Operational Planning, Force Activation and Simulation

¹⁵³ ICC - Integrated Command and Control software for air operation

¹⁵⁴ BICES - Battlefield Information Collection and Exploitation System

¹⁵⁵ GERŐFI Szilárd: A Magyar Honvédség új informatikai stratégiája megvalósításának feltételei, In. Honvédségi szemle, Budapest, 143. évf. 4. sz. (2015) pp. 24-40.

¹⁵⁶ JCHAT - Joint Tactical Chat

¹⁵⁷ TMS - Tactical Messaging System

¹⁵⁸ JOCWATCH - Joint Operation Center WATCH

¹⁵⁹ STN - Stationary Network

el. Az egyik kivetítőn az összhaderőnemi műveleti helyzetképet vetítik ki állandóan. A másik kivetítőn bármilyen információ megjeleníthető a feladat függvényében (például: MVK váltás átadás-átvétel, előre begyakorolt harchelyzet dia, aktuális légi helyzetkép).

A személy állomány elhelyezése általában úgy történik, hogy a kivetítőktől számított leghátsó sort (az úgynevezett „híd”) a parancsnoki állomány foglalja el, innen átlátják a teljes központot, könnyen feladatot tudnak szabni bármely alárendeltjüknek. Az állandó települési hellyel rendelkező műveleti központban a sorokat érdemes lépcsőzetesen kialakítani, ezzel is megkönnyítve a belső munkát és az átláthatóságot. A híd előtt a következő sorban általában a hadműveleti szakemberek tevékenykednek, míg a többi sort az egyéb szakterületek funkcionális szakértői foglalják el, lehetőleg szakterületenként csoportosítva, ezzel szinergiát hozva létre, magasabb szintre emelve a hatékonyságot, valamint csökkentve a zajt.

A zajcsökkentés azért létfontosságú, mert az itt üzemelő eszközök kibocsájtanak egy alapzajt, amihez az emberi tevékenység különböző hanghatásait hozzáadva (például beszédhangok, gépelés hangja, stb.), nagyon könnyen hangzavart okozhatnak, ezzel ellehetetlenítve a munkát. A zajcsökkentés érdekében egyes feladatok végrehajtására az informatikai hálózatokon chat szobákat szükséges létrehozni, ezáltal minimalizálva a beszédzajt, valamint archiválva a kommunikációt. A későbbiekben így egyszerűbben lekövethetővé válnak a tett intézkedések, lehetőséget biztosítva a későbbi visszakereshetőségre és a tapasztalatfeldolgozásra.

A terem mérete miatt szükséges egy belső kihangosítás, hangrendszer kiépítése, minden munkahelyen beépített mikrofonnal, támogatva az információk megosztását és az üzenetek célba juttatását, ezzel biztosítva az érthető kommunikációt. A hangrendszer segítségével az előre begyakorolt harchelyzetekre történő reagálás vagy az esetlegesen ebből a teremből lebonyolított VTC-k és jelentések lebonyolítása is könnyebbé, követhetőbbé válik.

Az MVK-nak mindenkor rendelkeznie kell helyes és pontos nyomtatott térképekkel, fedvényekkel, és más kézzel készített feljegyzésekkel, a műveletvezetéshez kritikus nyomtatott diákkal, grafikonokkal, táblázatokkal, valamint az MVK-ból kiadott és oda beérkezett parancsokkal.

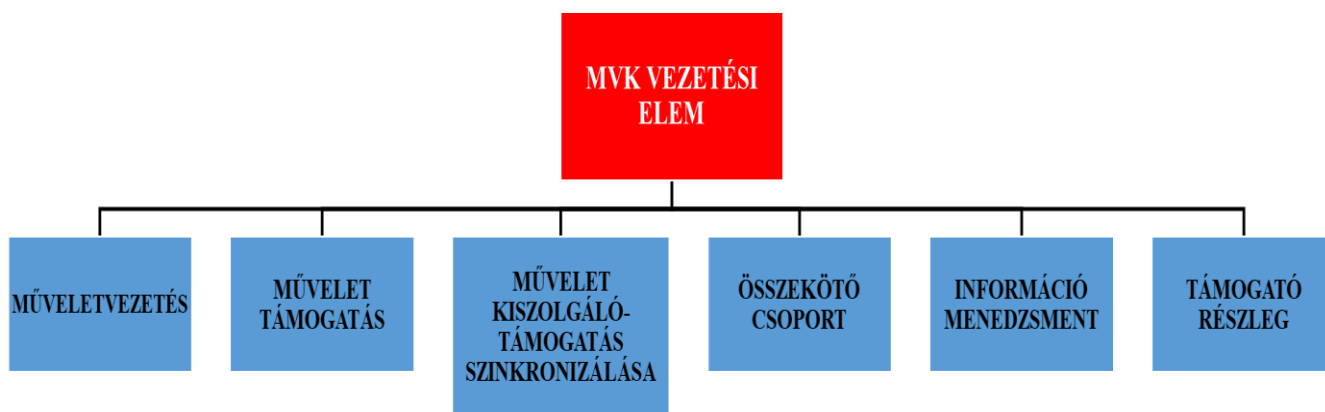
4.4.4. A Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Művelet Vezető Központjának szervezeti felépítése

Mielőtt rátérek a vezetési elem szervezeti felépítésére ismertetem azokat az általános feladatokat, melyeket minden ott szolgálatban lévő személynek eleget kell tennie. Az első ilyen feladat a helyzetismeret kialakítása és annak fenntartása, mely létfontosságú az MVK működése szempontjából. A következő az, hogy igény esetén mindenkinek képesnek kell lennie az aktuális helyzetnek megfelelő szakterületi jelentés azonnali megtételére. A beosztott személyi állománynak részt kell vennie a tapasztalat feldolgozásban, valamint szükség szerint az MVK jelentéseiben, melynek anyagába, valamint a kiadásra kerülő harcintézkedésekbe, a szakterületeiknek megfelelő bedolgozásokat a megadott határidőig meg kell tenniük. Koordinálniuk kell a beérkező és a kimenő információkat, kezelik a szakterületükhöz tartozó dokumentumokat, valamint kapcsolatot tartanak a szakmai támogató szervezetekkel, melynek keretében információt kérhet és fogadhat a háttértámogató szakmai szervezetektől, így biztosítva a folyamatos szakterületi helyzetismeretet. Szükség szerint minden ide beosztottnak képesnek kell lennie javaslatok előkészítésére az MVK parancsnok elhatározásainak meghozatalához.

Részletesen meg kell ismerniük a rájuk vonatkozó HAME-kat, valamint az MVK előre begyakorolt harc helyzeteit, így szavatolva a gyors, szinte automatikus feladatvégrehajtást, akár kritikus helyzetben, nagy stressz alatt is.

A személyi állomány általános feladatainak bemutatása után rátérek az MVK szervezeti elemeinek bemutatására.

A következőkben ismertetem a vezetési- és az alárendeltségébe tartozó hat elemet, melyek a műveletvezetési-, a művelet támogatást szinkronizáló-, a művelet támogató-kiszolgáló szinkronizáló-, az információ menedzsment-, a támogató- és az összekötő tisztek és összekötő csoportok koordinációs elemek (5. számú ábra).

5. számú ábra: Az MVK szervezeti elemei (változat) (forrás: saját készítésű ábra)

A vezetési elem felelős többek között az MVK vezetéséért és irányításáért, a tevékenységének megszervezéséért és a feladatainak koordinálásáért az előjáró feladatszabásának megfelelően. Folyamatosan nyomon követi a kialakult helyzetet, képes a váratlanul elrendelt eseti jelentések megtételére. Értékeli a műveleti helyzetet, és annak ismeretében sürgős esetben haladéktalanul, egyéb esetben a váltás során, vagy az eligazítást/váltást követően javaslatot tesz az előjáró részére a kiadandó intézkedésekre. Koordinálja a szolgálatváltás feladatait, a szolgálatok közötti információcsere végrehajtását, az információáramlást, valamint az alárendelt alakulatok feladatait. Szinkronizálja és koordinálja az MVK napi feladatait, valamint felügyeli az MVK kimenő jelentéseinek elkészítését és terjesztését.

A műveletvezetési elem négy nagy csoportra, vagy részlegre osztható, melyek a művelet vezető részleg, a célkezelő részleg, a harctérmenedzsment részleg, valamint a művelet tervező részleg.

A művelet támogatást szinkronizáló elem három részlegre osztható, melyek a harctámogató részleg, az erők védelmével foglalkozó részleg, és az információs és nem kinetikus műveletek részleg.

A művelet támogató-kiszolgáló szinkronizáló elemet öt részlegre oszthatjuk fel, melyek a személyügyi részleg, az egészségügyi részleg, a logisztikai / közlekedési részleg, az infokommunikációs részleg, a meteorológiai részleg.

Az információ menedzsment elem az MVK belső információkezelő rendszer működtetéséért felelős.

A támogató elem hajtja végre az ügyviteli, a térképészeti, elektronikus információ védelmi szaktevékenységet az ügyviteli nyilvántartás aktualizálását.

Az összekötő tisztek (a továbbiakban: ÖKTI) és összekötő csoportok (a továbbiakban: ÖKCSOP) koordinációs elem háromnál több ÖKTI/ ÖKCSOP tervezett kiküldése, valamint fogadása esetén kerülhet létrehozásra.

A hét szervezeti elem begyakorlottsága és együttműködése létfontosságú, éppen ezért a munkahelyek elosztását úgy kell megtervezni, hogy azok a leghatékonyabban tudják a munkájukat végezni.

4.5. Munkarend

Az ÖMK esetében - mint más vezetési pontok esetében is - elengedhetetlen, elsődleges követelmény a vezetés folyamatosságának biztosítása és fenntartása, ezáltal a folyamatos vezetés megvalósítása. Az ÖMK-ba beosztott személyi állomány a feladatát folyamatos munkarendben, állandó stresszhelyzetben kell ellássa, ezért a megfelelő munkarend kialakítása létfontosságú a hatékony feladatvégrehajtás érdekében. Figyelmet kell fordítani a személyi állomány pihentetésére, annak érdekében, hogy feladataikat huzamosabb időn keresztül képesek legyenek ellátni, ezért a váltási rendet a műveleti tempó és a feladat függvényében 12 vagy 24 órás váltásokkal szükséges megtervezni. Az általános váltási rend, amellyel ebben az esetben foglalkozom, a személyi állományt azonos létszámú váltásokra osztja, természetesen a szakterületi sajátosságok és a tapasztalat figyelembevételével, így biztosítva a standardizált váltások kialakítását, melynek előnyei a hatékony csapatmunka és az egyszerűség. Hátránya az, hogy a váltások ideje alatt megszakadhat a folyamatos munkavégzés és a folyamatban lévő feladatok végrehajtása. A megfelelő eljárási rend kialakításával ezek a hátrányok enyhíthetők. Az általános váltási rend során előfordulhat, hogy bizonyos szaktisztek létszáma (például jogász) nem teszi lehetővé, hogy minden váltásban legyen belőlük. Ebben az esetben ezeket a szaktiszteteket készenlétben kell tartani, hogy hívásra a lehető legrövidebb időn belül megjelenjenek a szolgálati helyükön. Számukra a váltásokon való részvétel azért előnyös, mivel

ebben az esetben folyamatosan követni tudják az eseményeket és berendelésük esetén nem szükséges hosszabb idő a képbehelyezésükhöz.¹⁶⁰

5. VEZETÉSI PONTOK A JÖVŐBEN

Alapvetően a múlt és a jelen határozza meg a jövőt. A jelenlegi harcálláspontok evolúciója során fog kialakulni a jövő harcálláspontja. A harcálláspontok jövőbeli szerkezete és képességei a kifejlesztésre és bevezetésre kerülő új technológiáktól függnének. A műveleti szintű harcálláspontok, ahogy azt az előző fejezetekben kifejtettem nagyméretűek, és a mozgékonyaságuk sem megfelelő. Napjaink több dimenziós műveleti környezetében az egyre sokrétűbbé váló feladatok és az ebből fakadó egyre fokozódó igények miatt az eddigi rendszer a jövőben már nem lesz fenntartható. A harcálláspontok semlegesítésének vagy megsemmisítésnek elkerülése érdekében ez a folyamat a harcálláspontok elemeinek széttelepítéséhez fog vezetni. Amennyiben ez megtörténik, az nagy hatást fog gyakorolni azok működésére, valamint a harcálláspontokon szolgálatot teljesítő személyi állományra, beleértve a parancsnoki állományt is. A széttelepítés elkerülhetetlen feltétele új kommunikációs technológiák kifejlesztése és bevezetése. Ezzel elkerülhetővé válik a személyi állomány csoportosulása. Amennyiben a vezetéshez és irányításhoz, értekezletek megtartásához szükséges lenne a személyes találkozás, ez a virtuális és kiterjesztett valóság (VAR¹⁶¹) alkalmazásával megoldható¹⁶².

Ahogy a nálunk fejlettebb haderőkben az analóg helyzetismeret feldolgozása mellett megjelent már a digitális technológia, úgy valószínűleg a közeli jövőben megjelennek a mesterséges intelligencia (AI¹⁶³) első képviselői is a harcálláspontokon.

Napjainkban a civil életben az okos- és mobil eszközök dominánssá váltak az infokommunikációs technológiában és ez tendencia a jövőben fokozódni fog, amely természetesen kihat a katonai felhasználásra is. Ehhez kapcsolódóan két fogalmat szükséges tisztázni. Az első a dolgok internete (IOT¹⁶⁴), *„amely az internet fejlődésének a következő lépcsőfoka, ami lehetővé teszi, hogy a mindennapos használati tárgyaink is az internetre*

¹⁶⁰ ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March p. 3-7., CALL Military Newsletters NO. 95-7.: Tactical Operations Center, <https://www.globalsecurity.org/military/library/>, Letöltve: 2021. 09. 30.

¹⁶¹ VAR - Virtual and Augmented Reality

¹⁶² NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 1, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.; NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 2, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.; NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Seminar, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.

¹⁶³ AI - Artificial Intelligence

¹⁶⁴ IOT - Internet of Things

kapcsolódjanak”¹⁶⁵. A technológia ugrásszerű fejlődése következtében mindennapossá vált, hogy a már mindenhol jelenlévő szenzorok érzékelik folyamatosan a környezetünket és a környezetünk változásait, amelyről jeleket küldenek és az interneten keresztül kommunikálnak egymással, valamint a felhasználókkal. Ez jelenti azt, hogy egyre több hétköznapi használati tárgy és eszköz is csatlakozik a világhálóra és ezen eszközök száma exponenciálisan emelkedik.¹⁶⁶ Ez pedig olyan innováció, amely a hétköznapi emberek életét is alapvetően befolyásolja. A második fogalom a katonai dolgok internete (IoBT¹⁶⁷ vagy IoMT¹⁶⁸), amely nem más, mint az innovatív informatikai technológia megjelenése a védelmi, biztonsági és a katonai szektorban. A harctéri szenzorok olyan kisméretű érzékelő és mérőműszerek, amelyeket a harcmezőn telepítve, a szenzor típusától függő tartományban (akusztikus, mechanikai, rádiófrekvenciás, elektrooptikai, mágneses, vegyi, stb.) érzékelik a környezeti változásokat, és azokat automatikusan jelentik. A beérkező adatok kiértékelése során fontos információkhoz lehet jutni. Ezen szenzorok alkalmazásával lehetővé válik az emberi érzékelőképesség megnövelése, illetve kiterjesztése. A harctéri szenzorokat hálózatokba kapcsolják és ennek előnyeit a harctéren is kihasználják, melyek hatékonyságának kulcsa a szenzorfüzió.¹⁶⁹

A jövő műveleti környezete, ahol különböző eszközökön felül, akár minden egyes katona is külön - külön szenzorként üzemelhet -ahogyan a Magyar Honvédség digitális katona programja is előrevetíti¹⁷⁰, olyan adatmennyiség feldolgozását követeli meg a parancsnokságoktól, amit az emberi agy önmaga már nem lesz képes feldolgozni. Ehhez kapcsolódik a Big Data fogalma, amely *„a környezetünkől, az emberektől, tárgyaktól strukturálatlan formában származó, óriási mennyiségű adatok tömegét és azoknak a korábbi elterjedt és megszokott módszerektől eltérő feldolgozását jelenti.”*¹⁷¹ A hatalmas mennyiségű adat feldolgozásához válik nélkülözhetetlenné a mesterséges intelligencia, amely használatával jelentősen felgyorsítható lesz a döntéshozatali folyamat. Ezek a változások nagy kihívás elé állítják a fejlesztéséért felelős szakembereket mivel annak programozása nem egyszerű feladat, hogy a nagymennyiségű beérkező adatokból a fontos információkat a mesterséges intelligencia kiszűrje.

Mindazonáltal, még az alsóbb harcászati szinteken tevékenykedő parancsnokok döntéseinek meghozatalánál is figyelembe kell venni a harcmező minden dimenzióját, akár összefegyvernemi

¹⁶⁵ HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018. p. 98.

¹⁶⁶ HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018. pp. 96 - 98.

¹⁶⁷ IoBT - Internet of Battlefield Things

¹⁶⁸ IoMT - Internet of Military Things

¹⁶⁹ HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018. pp. 110 - 128.

¹⁷⁰ Lippai Péter: A változó szárazföldi haderőnem, Új kihívások - Új haderő; előadás; Kiss Károly Hadtudományi Klub, Mindenki Hadtudománya, 2022. 03.10.

¹⁷¹ HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018. p. 79.

szempontból is. Jó példaként bizonyítja ezt a stratégiai tizedeskoncepciója, miszerint egy rajparancsnok is hozhat olyan döntést, melynek hatása a harcászati szintről indulva akár a stratégia szintre is kihathat.¹⁷² Éppen ezért a parancsnokok döntéshozatali folyamatának sebessége, a beérkező témérdek információ gyors feldolgozásának képessége nem szenvedhet semmilyen hátrányt. Véleményem szerint ez azt jelenti, hogy az automatizált rendszerek bemutatkozásuk után a harcálláspontokon egyre nagyobb teret fognak nyerni. Egy ilyen innováció térnyeréséhez azonban elengedhetetlenül szükséges mind az üzemeltetők, mind a parancsnoki állomány részéről a látásmód megváltozása, egyfajta technokrata szemlélet megjelenése. A különböző informatikai rendszereket professzionális felkészültség és hozzáállás nélkül nem lehet kellő hatékonysággal üzemeltetni, ez pedig kihangsúlyozza a kiképzés fontosságát.

Az automatizált rendszerek nagyszerű támogató eszközökként működhetnek, a döntéshozatali, célkezelési, logisztikai folyamatok, és a felderítési feladatok végrehajtása során. Azonban nem mehetünk el szó nélkül e rendszerek korlátai mellett sem. Az automatizált rendszerek által végrehajtott folyamatoknak a jövőben is átláthatónak kell lenniük, lehetővé téve az emberek részére a folyamatokba történő azonnali beavatkozást, ellenőrzések végrehajtását, és végső soron az esetlegesen automatikusan meghozott döntések felülbírálásának lehetőségét¹⁷³.

BEFEJEZÉS

Témaválasztásom során az a gondolat vezérelt, hogy lehetséges megoldási utakat keressek egy véleményem szerint igen fontos hiányosság feloldására. Ahogy dolgozatom elején rámutattam, a probléma az, hogy a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében hiába szereljük fel katonáinkat a legkorszerűbb fegyverekkel, amennyiben nem gondoskodunk a megfelelő, robosztus, hatékony és szilárd, a kor színvonalán álló vezetési rendszerről, mellyel megsokszorozzuk a képességeiket.

Kutatásaim szerint jelenleg a Magyar Honvédségben még nincsenek hadosztály és / vagy hadtest szintű vezetési pontok rendszerére vonatkozó szabályzók kialakítva, kiadva. Dolgozatomban ezért az általam elérhető szakirodalmakban leírtak mellett gyakorlati

¹⁷² KÁROLY Krisztián: Lövész zászlóalj kapcsolati rendszereinek vizsgálata hálózatelemzési módszerekkel 2. rész, In Hadmérnök, IX. évfolyam, 4. sz. (2014) pp. 124-132.; KRULAK Charles: The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War –In. Marines Magazine, 1999. January. - pp.23-27.

¹⁷³ NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 1, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.; NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 2, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.; NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Seminar, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.

tapasztalataimat felhasználva arra kerestem választ, hogy miképpen alakíthatók ki hadosztály / hadtest szintnek megfelelő vezetési pontok hazánkban, és ezáltal miképpen valósítható meg a teljes magyar haderő műveleti vezetése a XXI. század követelményeinek megfelelően.

Az első fejezetben ismertettem a katonai műveletek szintjeit a Magyar Honvédség, valamint a NATO vonatkozásában. A katonai műveleteknek három szintjét különböztetjük meg. Ezek a katonai stratégiai, a hadműveleti és a harcászati szintek.

A katonai stratégiai szinthez a Magyar Honvédségben a Magyar Honvédség Parancsnoksága, míg a NATO vonatkozásában a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága tartozik. A célokat a legfelsőbb szintű politikai iránymutatás határozza meg, mely célok elérése érdekében a stratégiai szint fő feladata, hogy előkészítse, tervezze, irányítsa és végrehajtsa a katonai műveleteket.

A hadműveleti szinten folyik a hadjáratok és nagyobb műveletek tervezése, lebonyolítása és fenntartása a stratégiai célkitűzések elérésének szolgálatában. Ide sorolható be magyar vonatkozásban a Magyar Honvédség Parancsnoksága, a szövetség tekintetében pedig a Szövetséges Összhaderőnemi Hadműveleti Parancsnokságok és a komponensparancsnokságok.

A harcászati szint definíció szerint a fegyveres tevékenységek végrehajtó szintje, ahol a kijelölt erőket a katonai feladatok és célok végrehajtása, valamint megvalósítása érdekében alkalmazzák. A célok sikeres teljesítése hozzájárul a hadműveleti célkitűzések teljesítéséhez.

A szárazföldi haderőnem harcászati szintű vezetésének szervezeti elemei a magasabb egység, az egység, az alegység és a kisalegységek vezetési pontjai a Magyar Honvédségben és a szövetségi rendszerünkben is megtalálhatók, a NATO vonatkozásában ide tartoznak a különböző hadtest és hadosztályparancsnokságok

A második fejezetben tértem rá a vezetési pontok rendszerének meghatározására. A különböző szintű katonai szervezetek az alárendeltek vezetését a vezetési pontok rendszerén keresztül valósítják meg. A vezetési pont tehát a parancsnokságok alapvető, a műveletek fölötti vezetés-irányítást gyakorló szerve. A vezetési pontok rendszerében elengedhetetlen, elsődleges követelmény a vezetés folyamatosságának biztosítása és fenntartása, ezáltal a folyamatos vezetés megvalósítása. Ennek megfelelően a vezetési pontok legfontosabb tulajdonságai a hatékonyság, a túlélőképesség, a rugalmasság és a rejtettség. Ezen tulajdonságok optimális arányát a kötelék tevékenységének jellege, a különféle fajtájú veszélyeztetettségi faktorok aránya és a rendelkezésre álló erőforrások mennyisége és minősége határozza meg. A vezetési pontok csoportosíthatók a mobilitás, a működés ideje és színtere, a telepítés helye, a vezetés szintje, a rendeltetés, valamint a funkciók szerint, ezen osztályozási szempontok alapján bármely vezetési pont szakszerűen leírható.

A harmadik fejezetben tisztáztam a hadosztály és a hadtest fogalmát, majd áttekintettem a hadosztály és a hadtest vezetési pontjainak típusait, amelyek lehetnek a fő-, a mögöttes harcálláspont, valamint a fő harcálláspontból kikülönített előretolt harcálláspont vagy, fő-, és kikülönített harcálláspont, valamint egy mobil parancsnoki csoport. Meghatároztam ezen vezetési elemek feladatrendszerét, javasolt telepítési helyeik jellemzőit, valamint a hadosztály- és hadtestparancsnokságokkal szemben támasztott fontosabb NATO követelményeket.

Összehasonlítottam a hadosztálynál felsorolt vezetési pontok vonatkozásában a Magyar Honvédség szabályzatait a NATO és az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderőnemének szabályzataival, kihangsúlyozva a különbségeket.

A hadtest tekintetében ezt az összehasonlítást csak a NATO és amerikai szabályzatok esetében tudtam megtenni, mivel a magyar szabályzók, ennek a képességnek a hiányában kivonásra kerültek, míg újabbak nem kerültek bevezetésre.

Rendeltetésének meghatározása szerint a Magyar Honvédség egyik alapvető és legmeghatározóbb feladata az ország függetlenségének, területi épségének és határainak - magába foglalva kiberterének – védelme, valamint a katonák nemzetközi szerződésből adódó műveletekben történő alkalmazása és az e feladatokra történő felkészülés. Ezen feladatok vezetése és irányítása szükségessé teszi egy olyan folyamatosan üzemeltethető vezetési pont meglétét, amely egyaránt képes a Magyar Honvédség szárazföldi erőinek harcászati és hadművelleti szintű irányítására bármely körülmények között.

Mindezeket figyelembe véve véleményem szerint szükség lenne magasabbegység (hadtest) szintű vezetési pontokra vonatkozó szabályzók részletes kidolgozására, mivel a szárazföldi haderő esetében a Magyar Honvédség szervezeti felépítése szükségessé tenné egy ilyen szintű vezetési elem kialakítását, amely indokolt esetben képes vezetni és irányítani az alárendeltségében lévő dandárokat, területvédelmi ezredeket, valamint más harcalkotó és támogató egységeket. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzatának II. része ugyan foglalkozik a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság vezetési pontjai megalakításával és működtetésével, de csak érintőlegesen¹⁷⁴, azonban ilyen szervezet már nem létezik¹⁷⁵, a helyét és szerepét átvette a Magyar Honvédség Parancsnoksága.¹⁷⁶

A negyedik fejezetben mutattam be az előző bekezdésben részletezett képességekkel rendelkező vezetési pontnak, a Művelet Vezető Központjának felépítését, kialakítását és

¹⁷⁴ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015. p. IV-1-15.

¹⁷⁵ 2018. december 31-én megszűnt

¹⁷⁶ 2019. január 01-én

feladatrendszerét, a különböző szabályzatokat, valamint a missziós és a tartós külszolgálatban megszerzett tapasztalataimat felhasználva.

Az első alfejezetben kifejtettem, hogy a Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzatának II. része foglalkozik az MH ÖHP hadművelleti szintű vezetési pontjainak megalakításával és működtetésével. Azonban az MH ÖHP szerepét 2019-ben átvette a Magyar Honvédség Parancsnoksága, mellyel egyidőben a bizonyos szabályzók hatályon kívülre kerültek, de mindeközéig ezt nem követte a meglévő szabályzatok pontosítása, vagy újabb a jelenlegi helyzetnek megfelelő szabályzatok kiadása.

A második alfejezetben rátértem a Magyar Honvédség Parancsnokságának lehetséges Összhaderőnemi Műveletvezető Központjának (ÖMK) rendeltetésére, és fő feladatainak bemutatására, mivel tudomásom szerint ilyen szervezet jelenleg nincs folyamatosan működtetve a Magyar Honvédségben, hasonló szervezet is csak gyakorlatokon és más feladatok vezetésekor ideiglenesen kerül megalakításra. Ez az alfejezet tartalmazza egy potencióális megvalósítását az előző fejezetekben ismertetett elemek magyar haderőbe történő integrálásának. Az ÖMK feladatait öt nagy csoportra bontottam, a helyzetismeretre, a műveletszinkronizálásra, az értékelésre, a kapcsolattartásra és az információ menedzsmentre. Az ÖMK fő feladatai közül a műveletben részt vevő alárendeltek vezetését emelem ki, mely talán a legfontosabb mind közül.

A harmadik alfejezetben az összhaderőnemi aktuális műveleti helyzetkép (JCOP) részeivel, előállításával és folyamatos karbantartásával foglalkoztam. Az aktuális műveleti helyzetkép teszi lehetővé a parancsnokok, a Magyar Honvédség erői, valamint a műveleti területen lévő koalíciós erők részére, hogy az érdekeltségi körzeteket, hadműveleti területet vagy a specifikus feladatot azonos és egységes nézőpontból lássák, a jobb helyzetismeret és koordináció, a felmerülő problémák feloldása, a gyors és hatékony katonai döntéshozatal támogatása érdekében. Kitértem rá, hogy az aktuális műveleti helyzetkép vezetését digitális és analóg módszerrel is végre kell tudni hajtani. Ezután ismertettem a Magyarországon fejlesztett Harcászati Vezetési és Irányítási Információs Rendszert, amely tervezetten nem csak a baráti erők követési képességgel, hanem olyan képességekkel is fog rendelkezni, amelyek a zászlóalj harccsoport, majd későbbi fejlesztés során dandár, valamint hadosztály szinten képes támogatni a tervezés és vezetés során a harcoló, harci támogató és harci kiszolgáló támogató egységek, alegységek által működtetett harctéri rendszereket. Rámutattam, hogy legnagyobb hiányossága az, hogy jelenleg nem rendelkezik a sajátérvő információ továbbítására haderőnemek közötti interoperabilitási képességgel.

A negyedik alfejezetben tértem ki a művelet vezető központ (MVK) szervezeti felépítésére. Az elemek begyakorlottsága és együttműködése létfontosságú, ennek megfelelően a

munkahelyek elosztását úgy kell megtervezni, hogy azok a leghatékonyabban tudják végezni a munkájukat.

Az ötödik fejezetben a lehetséges változásokkal foglalkoztam, amelyek meghatározzák a harcálláspontok és a vezetés-irányítás fejlődésének irányát.

A rohamosan fejlődő új technológia megváltoztatja az információ terjesztésének módját és meg fogja változtatni a katonai szervezetek működését és struktúráját is. A vezetés-irányításban nem valószínű drasztikus változás, inkább csak kiigazításra szorul a szervezeti struktúra és a döntési folyamat, emiatt a jövőben nagy hangsúlyt kell fektetni a küldetésorientált vezetésre. A harcálláspontok szervezeti elemeinek széttelepítésével megnövekszik az ellenálló képességük. A széttelepített szervezeti elemeket azonban meg kell erősíteni redundánsan kiépített kommunikációs rendszerekkel, az új technikai eszközök beépítésével, a mesterséges intelligencia és a virtuális és kiterjesztett valóság alkalmazásával, valamint a személyi állomány megfelelő felkészítésével, mely változtatások következtében a döntéshozatali folyamatok nagyságrendekkel felgyorsulnak, ezzel biztosítva számukra előnyt a harc megvívása során.

Véleményem szerint a technológia fejlődésének ellenére az embernek mindig be kell tudnia avatkozni az automatizált folyamatokba, mert az emberi tapasztalattal biztosítható legjobban a parancsnok elgondolásnak optimális megvalósítása.

A fentiek fényében kijelenthetem, a szárazföldi haderőnem vezetési képességeinek fejlesztése szükségszerűen magába kell foglalja a mára már elavult technológián alapuló művelet vezetési - irányítási rendszereinek felszámolását, a mai kor színvonalának megfelelő technológia bevezetését és a modern követelményeknek történő megfeleltetést, mellyel megsokszorozhatjuk a katonáink képességeit.

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a követelményeknek való megfelelés érdekében a Magyar Honvédségben szükséges lenne egy magasabbegység szintű vezetési elem kialakítása, melynek egy lehetséges módját az általam elérhető magyar, NATO, amerikai szabályzók, és saját gyakorlati tapasztalatom felhasználásával tudományos diákköri munkám során kidolgoztam.

IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek

1. CZUPRÁK Ottó; KOVÁCS Gábor, Vezetés- és szervezéstudomány, Nemzeti Közszerológálati Egyetem kiadványa, Nemzeti Közszerológálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013.
2. DALZELL, Stephen; SCHNAUBELT, Christopher M.; LINICK, Michael E.; GULDEN, Timothy R.; COLABELLA, Lisa Pelled; STRAUS, Susan G.; SLADDEN, James; JENSEN, Rebecca; OLSON, Matthew; DONOHUE, Amy Grace; HASTINGS, Jaime L.; REININGER, Hilary A.; SPEED, Penelope, Main Command Post-Operational Detachments (MCP-ODs) and Division Headquarters Readiness, RAND Corporation, Santa Monica, California, 2019.
3. FORGÁCS Balázs: Gerillák, partizánok felkelők, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2020.
4. HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben, Dialóg Campus Kiadó, 2018.
5. HAJDÚ István: A Törzsszerológálat alapjai és a harcmező vezetési rendszerei, Egyetemi Jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kiadó, Budapest, 1999.
6. HAJDÚ István et. al.: Törzsszerológálat, Tankönyv, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Greger Média Kft., Budapest, 2000.
7. HORVÁTH Gábor: A szárazföldi harcászati vezetési pontok rendszere, rendeltetésük, állományuk és településük és működésük általános rendje, Tansegédlet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002.
8. Katonai Kislexikon, A Honvédelmi Minisztérium Hadműveleti és Kiképzési Főnökségének Kiadványa, Budapest, 2008.
9. Katonai terminológiai értelmező szótár, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.
10. KRAJNC Zoltán et al. (szerk.): Hadtudományi Lexikon, Dialóg Campus, Budapest 2019.
11. MUNK Sándor, Katonai Informatika II. Katonai informatikai rendszerek, alkalmazások. Egyetemi Jegyzet, ZMNE 2006. Budapest, <https://www.scribd.com/document/198920144/katonai-informatika-2>, (Letöltve: 2022. 02. 13.)
12. SZABÓ György: Parancsnokságok és harcászati törzsek felépítése és funkcionális tagozódásuk, Egyetemi Jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kiadó, Budapest, 1999.
13. SZENDY István: Hadügy és Hadviselés, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017.
14. VU-CE: A hadviselés szabályai, In: DARIDA Benedek: Szun-Ce - A háború művészete. Helikon Kiadó, Budapest, 2015.
15. WADE, Norman M.: BSS5: The Battle Staff Smartbook. The Lightning Press, h.n. 2015.

Doktori disszertációk

16. BALOGH Zsuzsanna: Objektumok robbantásos cselekmények elleni védelmének lehetőségei, PhD értekezés, NKE, Budapest, 2013
17. GÁCSEK Zoltán: A katona harci képességeit növelő korszerű, hálózatba integrált egyéni felszerelésrendszerének kialakítási lehetőségei a Magyar Honvédségben, PhD értekezés NKE, Budapest, 2008. ,
18. KÁROLYI Krisztián: Automatizált erőkövetési képesség megvalósításának lehetőségei a Magyar Honvédség híradó-informatikai rendszerében. PhD értekezés, NKE, Budapest, 2019.
19. TOMOLYA János: A NATO új kihívásainak hatása a Magyar Honvédség szárazföldi

haderő csapatainak vezetésére, irányítására és a törzsek kialakítására. PhD értekezés, ZMNE, Budapest, 2009.

20. TÓTH András: A hálózat nyújtotta képesség megvalósításának lehetőségei a Magyar Honvédség kommunikációs rendszerében. PhD értekezés, NKE, Budapest, 2015.

Szabályzatok

21. A Magyar Honvédség Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzata, MHP kiadvány, Budapest, 2019,
https://webtar.kozadat.hu/webfarm/download/mhp/tev_muk_adat/alaptev/MHP-SZMSZ.pdf, letöltve: 2021.12.02.
22. Ált/23. A Magyar Honvédség szolgálati szabályzata, MH kiadvány, Budapest, 2007.
23. Ált/44. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 4. kiadás, MH kiadvány, Budapest, 2018.
24. Ált/59. A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcshabályzata IV. rész szakasz, raj, kezelőszemélyzet, honvéd, I. kötet, 2013.
25. Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. MH kiadvány, Budapest, 2015.
26. AJP-01 Allied Joint Doctrine Edition E Version 1, NATO Standardization Office, 2017. February
27. AJP-03 Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations, NATO Standardization Office, 2019. February
28. AJP-3.9 Allied Joint Doctrine for Joint Targeting, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2021. November
29. APP-6, Edition D, NATO Joint Military Symbolology, STANAG 2019, NATO Standardization Office, 2017. October
30. ATP-3.2.1, NATO STANDARD Allied land tactics, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2018. August
31. ATP-3.2.2, NATO STANDARD Command and Control of Allied Land Forces, Edition B Version 1, NATO Standardization Office, 2016. December
32. ATP 3-37.10 / MCRP 3-40D.13, Base Camps, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. January
33. ATP 3-91. Division Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2014. October
34. ATP 3-92. Corps Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2016. April
35. ATP 6-0.5. Command Post Organization and Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2017. March
36. FM 3-96. Brigade Combat Team, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2021. January
37. FM 6-0. Commander and staff organization and operations. Version C2, Headquarters Department of the Army, Washington DC, 2016.
38. FM 71-100. Division Operations (Hadosztály hadműveletek), Honvéd Vezérkar Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest 1996.
39. FM 100-15. A hadtest hadműveletei, Honvéd Vezérkar Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest 1997.
40. NATO Bi-SC Capability Codes and Capability Statements, SHAPE, 2016
41. „HUNTACCIS” (Hungarian Tactical Command and Control Information System) magyar fejlesztésű Harcászati Vezetési Irányítási és Információs Rendszer, In. HM EI Zrt. kiadvány, Budapest, 2020.

Folyóiratcikkek

42. CZEGLÉDI Mihály: Gondolatok a vezetés-irányítás jelenéről, jövőjéről, In. Honvédségi szemle, Budapest, 146. évf. 3. sz. 2018. pp. 74-91.
43. GERÓFI Szilárd: A Magyar Honvédség új informatikai stratégiája megvalósításának feltételei, In. Honvédségi szemle, Budapest, 143. évf. 4. sz. (2015) pp. 24-40.
44. KÁROLY Krisztián: Lövész zászlóalj kapcsolati rendszereinek vizsgálata hálózatelemzési módszerekkel 2. rész, In. Hadmérnök, IX. évfolyam, 4. sz. (2014) pp. 124-132.
45. KLEIN János: A Tábori vezetési pontok berendezéséhez alkalmazott haditechnikai eszközök fejlesztési lehetőségei. In. Seregszemle, Székesfehérvár, XVI. évf. 3-4.sz. (2018.) pp. 32-45.
46. KOKICS István László: A Magyar Honvédség Parancsnokságának információmenedzsment-rendszere, In. Honvédségi szemle, Budapest, 5. sz. (2020) pp. 58-71.
47. KRULAK Charles: The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War – In. Marines Magazine, 1999. January. - pp.23-27.
48. RUTTAI László, KRAJNC Zoltán: A katonai doktrínákról. In. Nemzet és Biztonság, Budapest, I. évf. 6.sz. (2008) pp. 38-46.
49. SZÁNTÓ Mihály: A katonai felső vezetéssel szembeni követelmények, In. Hadtudomány, X. évf. 4. sz. (2000), https://www.mhtt.eu/hadtudomany/2000/4_9.html, letöltve: 2021.10.23.
50. TOPOR István, A NATO katonai struktúrája reagál az új kihívásokra, In. Honvédségi szemle, Budapest, 1. sz. (2016) pp. 3-17.

Jogszabályok és egyéb szabályzók

51. 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről
52. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
53. 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről
54. A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról
55. Az Észak-Atlanti Szerződés, Washington DC, 1949, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu, Letöltve: 2022.01.23.
56. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 45.cikk, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>, Letöltve: 2022.01.16.

Internetes források

57. CALL Military Newsletters NO. 95-7.: Tactical Operations Center, <https://www.globalsecurity.org/military/library/>, Letöltve: 2021. 09. 30.
58. Közzolgálati Tudásportál: MUNK Sándor: Helyzetinformációk a helyzetismeret fogalmi alapjai a katonai vezetésben, <https://tudasportal.uni-nke.hu/>, Letöltve: 2021.10.08.
59. NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 1, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.
60. NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Part 2, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.
61. NATO Command and Control Centre of Excellence: The Future of the Command Post Seminar, <https://c2coe.org/library/>, Letöltve: 2021.10.01.

- 62. NATO Military structure, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>,
Letöltve: 2021.10.23.
- 63. MND-NE mission, <https://mndne.wp.mil.pl/en/pages/mission-2017-10-26-b/>, Letöltve:
2022.01.23.
- 64. MNC NE mission, <https://mncne.nato.int/about-us/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23.
- 65. ARRC mission, <https://arrc.nato.int/about-us/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23.
- 66. NRDC-ITA mission, <http://www.nrdc-ita.nato.int/24/mission>, Letöltve: 2022. 01. 23.
- 67. A Magyar Honvédség feladatai és a tett intézkedések a COVID-19 járvány elleni
védekezésben, <https://honvedelem.hu/images/media/COVID-19.pdf>,
Letöltve: 2022. 01. 30.
- 68. CORNETT, M. Aaron, REDFERN, M. Justin, Developing a common operational picture
for sustainment,
https://www.army.mil/article/194399/developing_a_common_operational_picture_for_sustainment,
Letöltve: 2022. 02. 15.

Előadások

- 69. LIPPAI Péter: A változó szárazföldi haderőnem, Új kihívások - Új haderő; előadás; Kiss
Károly Hadtudományi, Klub Mindenki Hadtudománya, 2022. 03.10.

ÁBRAJEGYZÉK

1. számú ábra: A műveletek szintjei
2. számú ábra: Az MVK feladatai
3. számú ábra: Az MVK őrzése és védelme
4. számú ábra: Az MVK fizikai felépítése (elvi vázlat)
5. számú ábra: Az MVK szervezeti elemei (változat)